

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright

Valko-Venäjä: ”Kun nousemme”

Kriittinen analyysi vuoden 2020 diktatuurin
vastaisesta kapinasta

Pramen

Pramen
Valko-Venäjä: ”Kun nousemme”
Kriittinen analyysi vuoden 2020 diktatuurin vastaisesta kapinasta
28.6.2021

Haettu 31.1.2023 osoitteesta
<https://ko.crimethinc.com/2021/06/30/belarus-when-we-rise-a-critical-analysis-of-the-2020-revolt-against-the-dictatorship>
Alkuperäinen englanninkielinen otsikko: Belarus: “When We Rise” Alkuperäinen venäjänkielinen julkaisu:
<https://pramen.io/ru/2021/06/ya-vyhozhu-kriticheskij-analiz-vosstaniya-protiv-diktatury-broshyura/>

fi.theanarchistlibrary.org

28.6.2021

Yhdessä me olemme pystyneet pääsemään ylitse tästä stereotyyppiä ja näyttämään koko maailmalle, että Valko-Venäjän kansa ei janoitse vapautta sen vähempää kuin kukaan muukaan – ja että me olemme valmiit päättäväiseen toimintaan sen saavuttaaksemme. Vuoden 2020 kansannousu mursi käsityksen alistuvasta lakeijasta, joka on valmis nielemään kaiken pilkan ja nöyryytyksen. Sosiaalisen vallan kasvu on ollut tärkeä tekijä tiellämme vapautukseen. Emme pystyneet kukistamaan Lukašenkaa kesällä 2020, mutta diktatuurin vastaista sota ei ole hävitty. Edesspäin ovat pitkät kuukaudet, joiden aikana hahmottelemme omia voimiamme ja jatkamme organisoitumista ja kapinaa vapaan Valko-Venäjän puolesta.

Jättäkäämme pessimismi parempiin aikoihin, ja palatkaamme järjestäytymistyöhön sekä uusiin Lukašenkan kaatamisyhtiisiin valmistautumiseen. Diktatuuri tulee kaatumaan, ja me tulemme tekemään kaikkemme sen jalkojen murtamiseksi, jotta voimme vihdoin olla vapaita!

Sisällys

Valko-Venäjä: ”Kun nousemme”	5
Suomentajan esipuhe 2/2023	6
Kriittinen analyysi vuoden 2020 diktatuurin vastaisesta kapinasta	7
Kun nousemme	9
Hajauttaminen Valko-Venäjän kansannousun vahvuuden ytimenä	11
Repressio kaikkia vastaan	17
Konfliktin de-eskalaatio ja myöhempi kärjistyminen	21
Lakkoja ja työtaisteluja	24
Vanha oppositio ja uusi oppositio	28
Anarkistit protestiliikkeessä	35
Lukašenka, Putin ja Euroopan unioni	42
Aljaksandr Lukašenkan teknokraattinen hallinto	45
Väkivallattomuus ja toimettomuus	47
Lopuksi	52

suosittuja tuhansien mielenosoittajien keskuudessa. Anarkistien ja antifasistien tulisi myös yrittää järjestäytyä pienten aktivisti-piiriensä ulkopuolella ja mennä mukavuusalueensa ulkopuolelle kehittämään protestistrategioita periaatteidemme, ideaaliemme ja mielenosoituskokemuksemme pohjalta.

Kansannousu osoitti hajautettujen protestitaktiikoiden tehokkuuden. Pyrkimykset järjestäytyä maan eri osissa johtivat siihen, että pystyimme pääsemään niin lähelle diktatuurin tuhoamista. Perinteiset keskitetyt protestit pääkaupungissa ovat helpompia eristää ja tuhota kuin lukuisat vastarintakeskittymät eri puolilla maata. Meidän pitää jatkaa liittolaisten etsimistä pienistä kaupungeista. Lisäksi meidän on oltava valmiita kaappaamaan valta kaupungeissa ja vapauttamaan myös alueet pääkaupunkiseudun ulkopuolella kokonaisuudessaan diktatuurista niin sissitaktiikoilla kuin kansalaistottelemattomuudella sen sijaan, että vain laitamme vihollisen joukot vetäntymään.

Hajauttamisen tehokkuus ja tärkeys oli monelle valkovenäläiselle ensikosketus anarkismiin – ei kaaoksena ja sekasortona kaduilla, vaan järjestäytyneenä liikkeenä, jolla on poliittisia tavoitteita ja josta tuli täysimääräinen vaihtoehto keskitetylle valtiovalalle. Vaikka antikapitalistiset ajatukset ovat vieraita valkovenäläisessä yhteiskunnassa, vastarinta keskitetylle vallalle ja vallan jakaminen horisontaalisesti herättävät kiinnostusta. Jos Lukašenka kukistetaan, meillä ei ole mitään harhakuvia anarkistisesta tasavallasta tai federaatiosta Valko-Venäjällä. Anarkistien vaikutusvalta liberaaleissa piireissä ja yhteiskunnassa voi kuitenkin johtaa tärkeään ja nopeaan valtiovallan keskittämisen murtumiseen.

Sukupolvien ajan on ollut olemassa stereotyyppi: rauhanomainen valkovenäläinen, joka kykenee mukautumaan tilanteeseen kuin tilanteeseen ja hyväksymään kaikki epäoikeudenmukaisuudet. Valko-Venäjän diktatuuri on suorastaan hellinyt tätä stereotyyppiä, kuten myös monet oppositiopoliitikot, jotka ovat pyrkineet kukistamaan diktatuurin ”rauhanomaisesti”. Vitsit suvaitsevaisista valkovenäläisistä levisivät halki Itä-Euroopan.

Lopuksi

Kuukausien mittainen protestointi on täysin romuttanut demokraattisen opposition ajatuksen siitä, että yksi iso marssi tulisi muuttamaan kaiken. Pelkkä koko maan katujen läpi marssiminen ilman tavoitteita tai määränpäättä ei pysty vahingoittamaan hallintoa. Vain erilaisten taktiikkojen synteesi voi johtaa diktatuurin kaatumiseen: esimerkiksi rauhanomaiset mielenosoitukset, avoimet yhteenotot hallituksen kanssa ja strategisesti merkittävien kohteiden haltuunotto. Tätä tavoitellessamme kapinamme jokaisen linkin tulee toimia solidaarisuudessa muun liikkeen kanssa.

Hyökkäykset rauhanomaisesta leiristä niin kutsuttuja radikaaleja kohtaan ja rauhanomaisen protestin tuomitseminen aktiivisempien osallistujien toimesta tulee loppua. Vain yhdessä voimme luoda sellaisen voiman, joka kykenee tuhoamaan Lukašenkan ja hänen tukijansa. Tulisi ymmärtää, että myös rauhanomainen protesti voi muodostua aktiivisemmista vastarinnan muodoista, kuten teiden blokkamisesta, saarroista, aktioista erilaisissa strategisesti merkittävässä kohteissa, lakoista ja niin edelleen. Kaikki nämä kaivavat maata hallinnon alta ja luovat sille ylimääräistä painetta. Radikaalia toimintaa ei pidä rajoittaa vain mielenosoitusten suojeluun ja poliisien kivittämiseen. Valtion valtarakenteet ovat paljon monimutkaisempia kuin mellakkapoliisirivistöt. Hyökkäykset niitä rakenteita kohtaan voivat ottaa monia muotoja sen lisäksi, että ne ovat osa isoja mielenosoituksia.

Meidän ei tulisi luottaa vain isoihin mediakanaviin protestien koordinoinnissa. Naisten marsseja järjestettiin alkuun ilman sen suurempaa ulkopuolista tukea, mutta muotonsa ansiosta niistä tuli

**Valko-Venäjä: ”Kun
nousemme”**

Suomentajan esipuhe 2/2023

Julkaisuhetkellä helmikuussa 2023 Venäjän suurhyökkäys Ukrainaan on jatkunut lähes vuoden. Putinin toimet ovat epävakauttaneet Itä-Euroopan valtasuhteita ja asettaneet aiemmat liittolaisuudet tarkkailun alle.

Valko-Venäjän kansannousun verinen kukistaminen vuonna 2020 ja Euroopan unionin asettamat pakotteet eivät kaataneet Lukašenkan hallintoa, joka on riippuvainen Putinista sekä yhteistyön että ulkoisen pelotteen muodossa. Se on pitkään onnistunut tasapainoilemaan lännen taloudellisen avun ja Putinin myötäily välillä, mutta kansannousu ja Ukrainaan kohdistuneen höykkäyksen polarisoima suhtautuminen Putinin Venäjään ovat pakottaneet Lukašenkan lähemmäksi Putinia.

Valko-Venäjän nykyinen oppositio on maanpaossa, maan alla tai vankilassa, eikä valtiorajojen sisällä ole merkittävää vastarintaa. Osa anarkisteista ja muusta oppositiosta on siirtynyt rajan yli Ukrainaan tai tavoittelee muilla keinoilla Venäjän kukistamista Ukrainassa. Ihmisoikeusjärjestö Viasnan mukaan Valko-Venäjällä on 1 441 poliittista vankia tammikuussa 2023, suurin osa kansannousun yhteydessä vangittuja. Paikallisissa vankiloissa rehottavat väkivalta ja taudit, ja pitkät vankeustuomiot itsessään voivat pysyvästi vahingoittaa ihmistä, puhumattakaan laitoksissa tapahtuvasta, tarkoituksellisesta kidutuksesta. Kansannousun yhteydessä tovereille langetettiin jopa 20 vuoden tuomioita. Vankitukitoiminta ylläpitää paitsi henkiä ja terveyttä, myös laajasti käsitetyn opposition taistelutahtoa. Taistelutahtoa, joka näytti voimansa 2020 eikä taivu diktatuurin edessä.

Lukašenkan hallinto toteutti vuonna 2015 kaikkien poliittisten vankien armahduksen. Opposition tilanne voi siis muuttua arvaamattomasti Ukrainan sodan edetessä, vaikkei Valko-Venäjällä valta vaihtuisikaan. Tietenkään tämän varaan ei voi laskea mitään, vaan tilaisuuksiin on tartuttava niiden ilmetessä. Juuri tämän valmiuden

mahdollisen hallinnon provokaation, tekosyyin uudelle sarron aallolle. Tämä oletus oli täysin logiikan vastainen. Lukašenkan hallinto, joka oli heikentyneessä tilassa elokuussa 2020, ei pyrkinyt provosoimaan ketään väkivaltaan konfliktin eskaloimiseksi. Sellainen strategia vain lisäisi epävakautta ja tekisi kontrollin palauttamisen äärimmäisen vaikeaksi. Hallinto ymmärsi tämän tosiasian heti ensimmäisinä päivinä vaalien jälkeen.

Anarkistien ja muiden radikaalien ei puolestaan tulisi pelätä protestien epävakauttamista yhteenotoissa OMONin ja muiden poliisien kanssa. On itsestään selvää, että mitä aktiivisempaa vastarinta on, niin sitä suuremmalla todennäköisyydellä hallinto tekee virheitä tai jopa luhistuu. Aktiivisia keinoja tarvitaan, vaikka rauhanomainen enemmistö vastustaisi sitä. Liberaalien informaatiokoneistot saattavat esittää sellaiset aktiot aina provokaatioina. Meidän ei kuitenkaan tule unohtaa, että määränpäämme ei ole liberaalin siiven tukeminen, vaan diktatuurin kaataminen. Liberaalien liittolaisten kanssa työskentely on silti tärkeää.

Tämänkaltainen de-eskalaatio ilman painetta hallintoa kohtaan antoi virkavallalle tilaisuuden kehittää uusi protestientukahduttamisstrategia. Samalla kun informaatioympäristöä hallitsi agenda ”diktatuurin nujertaminen ei ole pikajuoksua vaan maraton”, niin katujen suhteellinen rauhollisuus mahdollisti poliisien soveltaa aiemmin mainittua strategiaa sorron lisäämisestä askel askeleelta.

Rauhanomaiset mielenosoittajat Minskissä heräsivät tähän liian myöhään, kun liike oli jo nujerrettu muualta maasta. Suoran toiminnan soveltamisyrietykset olivat myöhässä sen jälkeen kun muutamana kuukauden sunnuntaimarssit eivät olleetkaan tuottaneet tuloksia. Monet niistä aktivisteista, jotka olivat valmiita eskaloimaan konfliktia, olivat jo vankilassa tai ulkomailla.

Kiinniotettujen vapautustoimet ja hyökkäykset niitä poliiseja kohtaan, jotka uskalsivat tulla mielenosoittajien keskelle, jatkuivat muutaman viikon ajan. Niiden tarkoituksena oli kuitenkin lähinnä suojella mielenosoituksia, joilta yhä puuttuivat konkreettiset määränpäät.

On tärkeää muistaa, että suurien mielenilmausten lisäksi yksittäisiä sabotaasi-iskuja tapahtui monissa kaupungeissa. Ihmiset tukivat rautateitä, tuhosivat kalustoa ja niin edelleen. Tällä ei kuitenkaan saavutettu kriittistä massaa, jolla olisi aiheutettu vakavaa vahinkoa hallinnolle.

Rauhanomaisen protestin priorisointi iski koko liikkeeseen lujaa. Vaikka de-eskalaatio mahdollisti sen, että sadat tuhannet ihmiset pystyivät osallistumaan kansannousuun, niin juopa radikaalin ja rauhanomaisen siiven välillä pelasi diktatuurin pussiin. Valkovenäläinen yhteiskunta löysi itsensä tilanteesta, joka on monille länsimaisille mielenosoittajille tuttu: pasifistit yrittävät sulkea liikkeestä pois suoraa toimintaa kannattavat tahot ja samalla päätyvät auttamaan liikkeen vastustajia.

Rauhallisen protestin agenda pakotettiin katujen lisäksi sosiaalisessa mediassa. Ensimmäisten päivien radikaalien mielenilmausten jälkeen julkisuuteen astui ihmisiä, joiden tavoitteena oli väkivallan estäminen. Monet heistä näkivät lähes joka aktiossa

kannalta poliittisten vankien ja tovereiden tukeminen on suunnatoman tärkeää.

- Joukko tamperelaisia tovereita

Kriittinen analyysi vuoden 2020 diktatuurin vastaisesta kapinasta

Elokuussa 2020 Valko-Venäjällä puhkesi kapina, joka lähes syöksi vallasta maata vuodesta 1994 hallinneen diktaattori Aljaksandr Lukašenkan⁽¹⁾. Tässä analyysissä kapinaan osallistuneet anarkistit keskustelevat siitä, missä kapina onnistui ja kuinka sekä hallinto että liberaali oppositio kykenivät heikentämään liikettä ennen kuin se kykenisi kaatamaan diktatuurin. Tuloksena on mittaamattoman arvokas resurssi niille, jotka pyrkivät ymmärtämään vallankumouksen mekanismeja, repressiota ja haltuunottoa, puhumattakaan alueen neuvostoajan jälkeisestä politiikasta.

Analyysin johtopäätökset ovat tuttuja heille, jotka ovat viimeisen parin vuoden aikana osallistuneet kapinoihin muualla maailmassa. Jotta vallankumouksellinen liike menestyisi, sen tulee symbolisten eleiden tai auktoriteetteihin vetoamisen sijaan tavoitella välittömäs-

⁽¹⁾ Huomioita translitteroinnista sekä valkovenäläisestä nimestöstä: olemme pyrkineet seuraamaan suomalaisessa mediassa vakiintuneita käytäntöjä valkovenäläiseen nimestöön liittyen. Olemme pyrkineet siis ensisijaisesti käyttämään paikannimestöstä sekä julkisuuden henkilöistä heidän valkovenäläisiä nimiään. Tilanteissa, joissa emme ole löytäneet vakiintunutta valkovenäläistä muotoa, olemme kuitenkin käyttäneet alkuperäistekstin käyttämää venäläistä muotoa. Yksittäisten aktivistien nimien suhteen olemme pyrkineet käyttämään muotoja, joita valkovenäläiset tahot, kuten ABC Belarus, itse ovat käyttäneet. Hallintoon liittyvistä instituutioista, kuten OMON ja KGB, olemme käyttäneet venäjänkielisiä lyhenteitä, jotka ovat laajalti valkovenäläisiä vastineitaan paremmin tunnettuja. Käännöskollektiivina ymmärrämme täysin nimestökymsymyksen poliittisuuden entisen Neuvostoliiton alueilla, ja jo etukäteen hyväksymme täysin mahdollisuuden myös siihen, että olemme tehneet tässä virheitä. Kukaan kollektiivimme jäsenistä ei ole sujuva venäjän eikä etenkin valkovenäjän osaaja, vaan teksti on käännetty venäjänkielisen alkuperäistekstin englanninkielisestä käännöksestä.

ti päämääriään konkreettisin toimin. Houkutus ”rauhanomaisiin protesteihin”, kunniallisuuteen ja laillisuuteen johtaa liikkeiden toimintakyvyn menettämiseen. Se kuluttaa niiden voimavarat ja tekee tyhjäksi niiden jo saavuttaman vallanpitäjiin kohdistuvan vaikutusvallan. Perinpohjaista yhteiskunnallista muutosta haluavien tulisi kehittää kestäviin suhteisiin perustuvia hajautettuja verkostoja. Heidän tulee asettaa sellaisia pitkän aikavälin tavoitteita, jotka voivat vastata nykyisen yhteiskuntajärjestelmän alaisuudessa kärsivien tarpeisiin. Nämä opetukset on saavutettu kovalla työllä, sillä ne ovat kehittyneet bruttaalin diktatuurin vastaisessa taistelussa. Kun hallitukset ympäri maailman muuttuvat yhä autoritaarisemmiksi, tulee valkovenäläisten taistelijoiden kokemus yhä relevantimmaksi muualla.

siltä, että diktatuuri oli hävinnyt ja me pystyisimme vihdoinkin hengittämään vapaasti.

Mielenosoitusten liberaali siipi näki tämän päivän olevan lopun alkua Lukašenkalle. Niin suuren mielenosoituksen jälkeen oli selvää, että diktaattorin oli aika mennä. Mielenosoittajat eivät kuitenkaan koskaan pystyneet ratkaisemaan päämäärättömyytensä ongelmaa. Muutamissa tapauksissa mielenosoittajat onnistuivat pakottamaan virkavallan vapauttamaan vankeja marssimalla kiinniotokeskuksiin. Minskissä tuhatpäinen marssi ajautui konfliktiin ”vapaaehtoisten” kanssa, jotka järjestivät vankitukea¹ ja muodostivat ylimääräisen puolustuslinjan vankilan ympärille. Syy tälle oli sopimus, jonka nämä vapaaehtoiset olivat tehneet vankilan johdon kanssa, ja joka voitaisiin purkaa, jos vankeja yritettäisiin vapauttaa. Mielenosoitukset itsessään muuttuivat usein protesteista massakokouksiksi, eräänlaisiksi kokouksiksi vain kokoustamisen vuoksi.

Joillakin Telegram-kanavilla yritettiin asettaa päiväkohtaisia tavoitteita mielenosoituksille, mutta ne yleensä epäonnistuivat, ja vain pieni osa mielenosoittajista oli valmiita toimintaan. Tässä tapauksessa emme puhu edes suorista yhteenotoista poliisin kanssa, vaan myös moninaisista väkivallattoman vastarinnan muodoista.

Rauhanomaisesta protestista tuli pian dogmi, ja kaikenlaiset aloitteellisemmat aktiot nähtiin provokaatioina. Lyhyessä ajassa protestit muuttuivat suorista yhteenotoista virkavallan kanssa täydelliseen passiivisuuteen. Monet jopa näkivät teiden blokkamisyritykset provokaatioina, samalla kun tuhatpäisen mielenosoituksen pysähtyminen punaisiin valoihin nähtiin esimerkkinä valkovenäläisen yhteiskunnan korkeatasoisesta mielenosoituskulttuurista ja järjestyksestä.

¹ Protestien ensimmäisen yön jälkeen yli 1 000 ihmistä oli kiinniotettuna ja sijoitettuna säilöönottokeskuksissa ympäri maata. Minskissä joukko vapaaehtoisia kokoontui tukemaan sukulaisia, jotka vierailivat vankiloissa, kuten myös vankiloista vapautettuja. Heidän vastuullaan oli julkaista listat kiinniotetuista, sillä poliisit eivät suostuneet tätä tietoa tarjoamaan yleisölle tai sukulaisille.

useimmat taistelivat poliiseja vastaan koko maassa. Joillakin paikakakunnilla ihmiset onnistuivat vapauttamaan itsensä diktatuurista täysin yhden yön ajaksi. Minskissä ja muissa suuremmissa kaupungeissa rankaisijat ”puhdistivat” kadut aamuun mennessä, mutteivät pystyneet estämään hallinnon vastaista liikettä. Seuraavan yön koittaessa mielenosoittajat osoittivat aktiivisen ja hajaute- tun vastarinnan tehokkuuden. Sisäministeriön vaikutusvallan heikentäminen jatkui ja levisi.

Poliisi aloitti epätoivoisen yrityksen estää mielenosoitukset. Kenet tahansa, joka näytti mielenosoittajalta, saatettiin pidättää. Päivällä poliisit poliisiautoissa, busseissa ja ambulansseissa yrittivät lisätä painetta. Sattumanvaraiset kiinniotot lisäsivät koko maassa sitä ihmismäärää, jota poliittinen sorto nyt kosketti. Nämä poliisin taktiikat johtivat esimerkiksi useiden yövuorosta palaavien työläisten pidätyksiin. Tämä vuorostaan lisäsi konfrontaation tasoa tehtaissa, ja siitä tulikin yksi lakkoliikehännän kipinöistä.

Joillekin liberaalia siipeä edustavista mielenosoittajista konfrontaation taso oli kuitenkin liian korkealla. Virkavallan väkivaltaisuus johti useiden mielenosoittajien kuolemiin, satoihin loukkaantumisiin ja tuhansien kidutukseen vankiselleissä ja kiinniotokeskuksissa, vain muutaman päivän aikana. Valko-Venäjän suhteellisen rauhanomaiselle väestölle nämä taktiikat tulivat yllätyksenä.

Rauhanomaiset marssit alkoivat vaalien jälkeisten mielenosoi- tusten neljäntenä päivänä vastauksena väkivallalle. Sadat, enim- mäkseen naiset, pukeutuneena valkoiseen ja punaisia kukkia kan- taen, kokoontuivat Minskin keskustaan. He vaativat loppua poliisi- väkivallalle, kaikkien vankien vapautusta ja kokoontumisvapautta. Aluksi virkavalta jättikin nämä naisten marssit nujertamatta.

Lukuisat liberaalit uutisalustat puhuivat pasifismin puolesta. Tässä vaiheessa tärkein tehtävä oli lopettaa väkivalta. Ensimmäisenä vaalien jälkeisenä sunnuntaina sadat tuhannet ihmiset jalkautuivat kaduille ympäri maata. Tätä ei ole tapahtunut Valko- Venäjällä koskaan aikaisemmin. Etenkin sinä päivänä vaikutti

Kun nousemme

On kulunut jo vuosi vuoden 2020 vaalikampanjan alkamisesta, joka oli lähtölaukaus valkovenäläisten diktatuurin vastaiselle kansannousulle. Vastustimme hallintoa monen kuukauden ajan kaduilla, naapurustoissamme ja työpaikoillamme. Käytimme luovia kansalaistottelemattomuuden muotoja, ja otimme osaa täysimittaisiin taisteluihin hallinnon joukkoja vastaan maan kaduilla. Joissain paikoissa olimme voitokkaita, mutta toisaalla hallinto kykeni vastamaan spontaaniin organisoitumiseen nopeasti.

Suuret protestit hiljenivät uudenvuoden aatto kohti tultaessa, ja vain pienet maanalaiset aktiot jatkoivat pääkaupungin ravistelua. Siirryimme ”olemme jo voittaneet” -tunteesta nykyiseen masennuksen tilaan, kun alkoi näyttää siltä, ettei kevät koitakaan Valko-Venäjän kansalle. Jotta voimme ymmärtää, kuinka meidän tulisi edetä, on välttämätöntä analysoida tilannetta jatkuvasti ja oppia virheistä. Näin voimme välttää ne tulevaisuudessa. Tämä teksti on yritys osallistua tällaiseen kriittiseen arvioon. Sen tarkoitus ei ole inspiroida uusia osallistujia tai ylläpitää moraalialia, vaan pääasiassa ymmärtää, mitä tapahtuu kaduilla tässä ja nyt ja mihin meidän tulisi tästä jatkaa.

Kritiikki on tervetullutta!

Väkivallattomuus ja toimeettomuus

Mielenosoitukset Valko-Venäjällä olivat pitkälti väkivallattomia ennen kesäkuuta 2020. Anarkisteja lukuun ottamatta kukaan ei kehottanut väkivaltaiseen vastarintaan vastauksena sortotoimille. Kesän aikana tämä tilanne kuitenkin muuttui hyvin nopeasti. Ensimmäiset kahakat poliisien kanssa tapahtuivat pienissä kylissä, kun mielenosoittajien kiinniottoyritykset johtivat vastustukseen. Tämä vastarinta oli spontaania ja erittäin tehokasta, sillä Valko-Venäjän hallinto ei ole tottunut aktiivisiin kansalaisiin, ja ensimmäisten viikkojen aikana rankaisijoiden kohtaama vastarinta häkellytti heitä.

Hyökkäys mellakkapoliiseja kohtaan Minskissä heinäkuussa oli käännekohta monelle mielenosoittajalle. Kävi selväksi, että voittamattomana pidetyt poliisiyksiköt hajosivatkin hyvin nopeasti konfliktitilanteissa. Jo sukupolvien ajan valkovenäläiset mellakkapoliisit olivat pyrkineet esittämään itsensä sotureina, jotka pystyvät työskentelemään mitä vaikeimmissa tilanteissa ja estämään mellakan kuin mellakan. Mikään määrä harjoittelua ei kuitenkaan auttanut nuoria, piestyjä lukašisteja kohtaamaan mielenosoittajia kaduilla. Näiden mellakkapoliisien pako muutti voimatasapainon kaduilla, kun valkovenäläiset yhtäkkiä tajusivat, että sortokoneiston haastaminen on täysin mahdollista.

Näiden yhteenottojen jälkeen järjestettiin runsaasti pieniä marsseja ja mielenosoituksia. Useat ryhmät ja rivikansalaiset valmistautuivat ”pääpäivään” eli vaalipäivään. Vaikka monet toivoivat rauhanomaisen ratkaisun vielä löytyvän, vaalipäivänä

taa, levisi juuri muutama päivä ennen mielenosoituksia. Synesisjärjestelmän tulosteita käytettiin todistusaineistona joidenkin protestojien oikeudenkäynneissä: heidän kasvonsa ja profiilinsa olivat osa syyttäjän materiaalia.

Internet-yhteyksiä rajoitetaan amerikkalaisen Sandvine Inc:in laitteilla, mobiililaitteita murretaan israelilaisen Celebritten varusteilla ja kiinalaiset asiantuntijat auttavat verkkoliikenteen monitoroinnissa ja sensuurissa. Hallinto mursi aktiivisesti Telegram-käyttäjätilejä tekniikalla, jossa käyttäjän SIM-kortista tehdään kloonit. Telegramin haavoittuvuus, joka mahdollisti käyttäjien anonyymiuden purkamisen, auttoi luomaan osallistujalistoja keskusteluryhmiä. Näin yksittäiset viestit voitiin liittää henkilöihin, ja heitä vastaan nostettiin syytteet. GUBOPIK:n ja KGB:n data-analyytikot pystyivät jäljittämään sisältöä ladanneita IP-osoitteita ja siten seuraamaan naapurustoaloitteissa aktiivisia henkilöitä.

Valko-Venäjän yhteiskunta oli ensimmäistä kertaa vastakkain ovelan ja koulutetun vastustajan kanssa – emmekä tarkoita Lukašenkaa ja tämän poikia. Hallinnolla on lukemattomia työntekijöitä, jotka ovat valinneet diktatuurin tukemisen oman mukavuutensa nimissä. Heitä ei motivoi ideologinen kiintymys Lukašenkaan, vaan raha: he ovat valmiita suorittamaan annetut tehtävät ilman moraalista kritiikkiä.

Olemme nähneet, kuinka lukuisat länsimarkkinoiden tekniset ratkaisut ovat nopeasti valuneet autoritaaristen hallintojen näpeihin. Kasvojentunnistusteknologian kaltaisilla menetelmillä on äärimmäisen tärkeä osa demokraattisten liikkeiden painostamisessa ja diktatuurien pönkittämisessä. Valvonta- ja hallintamarkkinoiden kasvu tulee vaikeuttamaan kaikkia vapaustaisteluita tulevaisuudessa.

Hajauttaminen Valko-Venäjän kansannousun vahvuuden ytimenä

Vuoden 2020 diktatuurin vastainen mobilisaatio tapahtui kautta maan. Oppositio kandidaatti Svjatlana Tsihanouskajan päämajan ympärille muodostuneet yhdistyneet aloiteryhmiät tekivät hienoa työtä väestön aktivoimiseksi. Useimmat valkovenäläiset tiesivät vaalien tuloksen jo etukäteen, mutta kyseinen poliittinen agitaatio perustui ensisijassa demokraattiseen prosessiin osallistumiseen ja pyrkimykseen turvata heidän äänensä. Tässä suhteessa anarkistien odotukset olivat vähäiset. Siksi useimmat kollektiivit vaativat vaalien suoraa boikotointia ja kutsuivat samalla ihmisiä lähtemään kaduille elokuun yhdeksäntenä päivänä.

Koska Lukašenkan uudelleenvalinnasta¹ ei ollut epäilystä, paikalliset vastarintaryhmiä muodostuivat jo ennen elokuuta. Niiden pyrkimyksenä oli protesteihin osallistuminen ”ääntenlaskennan” jälkeen. Valko-Venäjän kaupungeissa puolilailisella statuksella toimivien liberaalien ryhmien ponnistukset lisäsivät mobilisaation potentiaalia.

On vaikea sanoa, ymmärsivätkö Tsihanouskaja ja hänen tiiminsä jo ennen presidentinvaalikampanjaa alkaneen myrskyn mitta-kaavaa. Tyytymättömyys Lukašenkan menettelytapaan taistelussa covid-19-pandemiaa vastaan oli jo mobilisoinut merkittävän osan

¹ Valko-Venäjän vaaleja kutsutaan toisinaan ”uudelleenvalinnaksi”. Ne ovat spektaakkeli, jossa ääniä ei edes lasketa, vaan tulokset julkistetaan ylhäältä käsin.

väestöä. Itseorganisoituneet vastavuoroisen avun ryhmät olivat aktiivisia lukuisilla alueilla.

Tsihanouskajan poliittinen kampanja, samoin kuin koronavirus, vaikuttivat koko maahan. Vaalipäivän suunnitelma ei perustunut valtavaan protestiin Minskissä, vaan mielenosoituksiin osallistumiseen kaikkialla maassa. Lukašenkan hallinto ei odottanut näin suurta eri maakunnat kattavaa mobilisaatiota.

Tämän seurauksena otimme elokuun yhdeksännen vastaan valmistautuneina ryhminä, joissa oli mukana myös anarkisteja, Minkin lisäksi myös monissa muissa maan isoissa ja keskikokoisissa kaupungeissa. Viranomaiset yrittivät tukahduttaa kasvavia liekejä lukuisissa maakunnissa pidättämällä muutamia tunnettuja poliitikkoja ja aktivisteja. Kuitenkin vaalipäivänä kymmenet tuhannet ihmiset eri puolilla maata lähtivät kaduille vaatien hallinnon kukistumista.

Tuona iltana Minskiin tuodut joukot onnistuivat lopulta hajottamaan protestin. Mutta sen jälkeen kun mielenosoittajat pakottivat poliisin perääntymään joissain pikkukaupungeissa, oli oletetusti voittamattomien ”rankaisijoiden”² kärsimä mainehaitta valtava. Mellakkapoliisin perääntyminen antoi valkovenäläiselle yhteiskunnalle momentin, joka kantoi meitä eteenpäin tulevana kuukausina. Ensimmäisinä päivinä sosiaaliset verkostot näyttelivät merkittävää osaa hallinnon demoralisoinnissa: vaikka hallinto yritti sulkea internetin, oli helppo löytää videoita, valokuvia ja henkilökohtaisia selontekoja voitokkaista hallinnon vastaisista yhteenotoista. Pienissä kaupungeissa ihmiset juhlivat voittoa diktatuurista sen jälkeen, kun rankaisijat häipyivät.

Tuolloin hajauttaminen⁽²⁾ pääsi niskan päälle ja päihitti tilapäisesti Valko-Venäjän keskitetyn valtion. Liikkeen hajauttaminen juurikin mahdollisti protestien jatkumisen marraskuuhun asti.

² Heinäkuusta alkaen Telegram-kanavat ja uutissivustot alkoivat käyttää termiä ”rankaisijat” kuvaamaan sisäasiainministeriön/KGB:n (eli salaisen poliis-

⁽²⁾ Englanninkielisessä käännöksessä decentralisation. Termi on tässä kään-

Aljaksandr Lukašenkan teknokraattinen hallinto

On valitettavan yleinen harhaluulo, että aiemman valtiollisen maatalousjohtajan luotsaama Valko-Venäjän hallinto on joukko entisiä neuvostovirkailijoita, jotka käyttävät vain pamputtavia poliiseja saadakseen vastustajansa katoamaan. Tämä näkemys ei vastaa todellisuutta: nykyhetken Valko-Venäjä on teknologisesti verrattain kehittynyt maa. Lukuisat yksityiset IT-yritykset tarjoavat palveluitaan läntisille suuryrityksille, kuten Microsoftille, Googlelle ja vastaaville. Valtiokoneiston sisällä toimivan, presidentin käsikyvallan alaisen Operatiivisen ja analyttisen keskuksen työntekijät ymmärtävät tekniikkaa jokseenkin paremmin kuin Lukašenka.

Valko-Venäjän poliisi osallistuu jatkuvasti eri messuille, joissa yksityiset turva-alan yritykset esittelevät teknisiä ratkaisujaan siviiliväestön valvontaan ja sortoon. Esimerkiksi italialainen Hacking Team -firma mainitsee vuonna 2015 vuotaneissa sisäisissä sähköposteissaan, että heidän valtiollisille toimijoille suunnatulla palvelullaan on kiinnostuneita ”asiakkaita” Valko-Venäjällä. Siellä missä Valko-Venäjän sortokoneistossa on teknologisia aukkoja, ovat yksityiset yritykset apuna.

Hallinto varautui hyvin vuoden 2020 protesteihin: kanadalaisia vesitykkeitä, kyynelkaasua Tšekistä, sähköshokkikilpiä Venäjältä ja lukuisia muita joukkojenhallinnan teknologisia innovaatioita.

Hallinto on tehnyt vuosia yhteistyötä valkovenäläisen Synesis-yhtiön kanssa, joka kehittää kasvojentunnistusteknologiaa. Tieto poliisien käyttämästä automaattisesta kasvojentunnistusjärjestelmästä, jolla mielenosoittajia oli mahdollista tunnistaa ja paikan-

tämä operaatio oli epäonnistunut ja maksoi Putinille poliittista valtaa ja kannatusta. Vaikka Venäjän operaatio Syyriassa on geopolitiittisesti merkittävä, Assad on äärimmäisen epävakaa hahmo koko asetelmassa. Mikäli Venäjä tässä tilanteessa osoittaisi minäänlaista aggressiota Valko-Venäjää kohtaan, tuloksena olisi valtavan poliittisen pääoman menetys.

Kun venäläisille politiikan tutkijoille kävi jokseenkin selväksi, että Lukašenka oli saamassa tilanteen takaisin hallintaansa, kahden diktaattorin väliset henkilökohtaiset tapaamiset alkoivat. Lainarahat virtasivat, ja suurin osa meni hallinnon jo olemassa olevien velkojen poismaksamiseen.

Lukašenkan hallinnoima vallan tasapaino on muuttunut nyt dramaattisesti. Jos vuonna 2019 hän pystyi navigoimaan idän ja lännen välillä, nyt hänellä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin työskennellä Putinin kanssa. Venäjän keisarin halveksuva asenne valkovenäläistä perunaparonia kohtaan on yhä nähtävissä. Monet tutkijat ovat osoittaneet, että Venäjän tavoitteena on tällä hetkellä ottaa Valko-Venäjä uudelleen haltuunsa.³ Uusi perustuslaki saattaisi toimia pohjana juuri tälle suunnitelmalle.

On vaikea arvioida, mihin suuntaan Putinin ja Lukašenkan välinen suhde kehittyi, sillä sopimukset tehdään lähinnä suljettujen ovien takana. Vaikka Lukašenka ei nimeä Vladimir Vladimirovitšin tuen hintaa, on selvää, ettei hän pysty ostamaan Putinia puolelleen puutarhansa vesimeloneilla ja perunoilla.

netskin kansantasavalta ja Luhanskin kansantasavalta ovat venäläisten joukkojen hallussa.

³ Lukašenka ja Boris Jeltsin, Venäjän silloinen presidentti, solmivat valtioliittosopimuksen Valko-Venäjän ja Venäjän välille 1990-luvun alussa, mikä loi niin kutsutun ”valtioliiton”. Venäjän hallituksen ajatuksena oli askel kerrallaan nie-laista koko Valko-Venäjä itseensä. Valtoliittoprojekti ei ollut kovinkaan onnistunut, mutta vuoden 2019 lopulla Putin alkoi puskea reittiä kohti ”integraatiota” ja pyrki haalimaan niin paljon poliittista vaikutusvaltaa kuin mahdollista.

Noina ensimmäisinä päivinä kävi kuitenkin ilmeiseksi Valko-Venäjän protestin ensimmäinen ongelma: katumielenosoitusten konkreettisten päämäärien puute. Juuri kenelläkään ei ollut käsitystä autoritaaristen hallintojen kaatamismekanismeista. Oli kylläkin liberaalien myyttien lietsomaa toivoa siitä, että jos tarpeeksi moni rauhanomainen ihminen lähtisi kadulle, hallinto pelästyisi ja romahtaisi. Todellisuus oli kuitenkin vähemmän romanttinen.

Kun mielenosoittajat häipyivät koteihinsa yöllisten mellakka-poliisin ja sisäisten joukkojen³ kanssa käytyjen yhteenottojen jälkeen, eräät pysyivät valveilla: hallinnon strategit, jotka jatkoivat aktiivista työskentelyä ja suunnittelivat seuraavia siirtojaan. Symboliset voitot Pinskissä ja Brestissä eivät onnistuneet ottamaan tilaa haltuun tulevia protesteja varten: aukioita ja rakennuksia ei vallattu eikä myöskään tuhottu. Vaikka useita kymmeniä rankaisijoita loukkaantui yhteenotoissa, ei diktatuurin infrastruktuurille aiheutettu vakavaa vahinkoa. Voisimme keskustella pitkään siitä, onko hallintorakennusten tai postin pääkonttorin valtaamisessa järkeä, mutta joka tapauksessa ihmiset eivät näin tehneet.

Ensimmäisten päivien symbolinen voitto oli joka tapauksessa raskas isku viranomaisten moraalille. Siihen asti he olivat voineet laskea sen varaan, ettei heidän toimistaan seuraisi mitään rangais-tusta, ja suurin osa heistä ei ollut koskaan tuntenut kansan vihaa. Tämän jälkeen alkoi sisäministeriön ja KGB:n (Valko-Venäjällä sa-lainen poliisi on yhä nimeltään KGB) eksodus. Jotkut KGB:n poliisit yrittivät liittyä protesteihin, jotkut piileskelivät odottaen diktaattorin pakoa. Suurin osa KGB:n poliiseista ei häipynyt korkeiden

sin) ja sisäisten joukkojen (sisäasiainministeriöön kuuluva puolisolitaallinen organisaatio) työntekijöitä.

³ ”Sisäiset joukot” on sisäasiainministeriön puolisolitaallinen organisaatio, jota käytetään pääasiassa poliittiseen repressioon. Upseereja lukuunottamatta nämä joukot värvätään asevelvollisista joukoista.

netty hajauttamiseksi. Desentralisaation vastakohta on sentralisaatio, keskittäminen. Desentralisaatio = vallan tai toimintojen hajautus, hajasijoitus.

moraalisten arvojensa vuoksi, vaan koska pelkäsi tulevansa murhatuksi.

Minskissä hajauttaminen synnytti naapurustoaloitteita. Joissain paikoissa paikalliset yhteisöt järjestivät yhteisiä festivaaleja lapsille ja aikuisille. Toisaalla ryhmät aloittivat nopean poliittisoitumisen. Esimerkiksi Minskin Uručassa paikalliset aloitteet liittyivät yhteen ja ottivat käyttöön poliittisen ohjelman. Samanlaisia poliittisia julkilausumia ja poliittisten ryhmien muodostumisia tapahtui pääkaupungin muissakin osissa. Vaikka naapurustoaloitteet olivat enemmän sitoutuneita kulttuuriseen työhön ja subbotnikkeihin⁽³⁾, liike toi poliittisen organisoitumisen takaisin ruohonjuuritasolle ensimmäistä kertaa hallinnon historiassa.

Poliittisten puolueiden ja selkeiden aktivisteja ympärilleen kokoavien johtajien puute teki protestien tukahduttamisesta vaikeaa. Hallintokoneisto ei pitkään aikaan kyennyt ymmärtämään, kuinka sopeutua hajautettuihin toimintamuotoihin Minskissä. Lukuisia luentoja, kokoontumisia ja avoimia poliittisia tapaamisia järjestettiin ilman repression vaaraa. Tämän tason poliittinen vapaus oli yksinkertaisesti tuntematonta suurimmalle osalle valkovenäläisistä.

Valitettavasti naapurustokokoontumisten liike levisi vain pääkaupungissa. Brestissä, Hrodnassa ja monissa muissa protestoivissa kaupungeissa yritettiin organisoida paikallisryhmiä. Kuitenkin siinä vaiheessa, kun aktivismin aalto saavutti nämä alueet, oli hallinto oppinut käsittelemään paikallisia liikkeitä menestyksellisesti ja protestien määrä jatkoi laskuaan.

Viikkoja kestäneiden intensiivisten katumarssien ja hajautettujen aktioiden jälkeen hallinto sopeutui jälleen kerran tapahtumien kulkuun ja siivosi johdonmukaisesti naapuruston toisensa jälkeen.

⁽³⁾ Subbotnik: Neuvostoliiton ajoilta periytyvä käsite, joka tarkoittaa viikonloppuisin tehtävää yleishyödyllistä, bolševikkien määräämää ja myöhemmin pakollista, vapaaehtoistyötä. Valtion ohjaama subbotnik on yhä jossain määrin käytössä Valko-Venäjällä. Tekstissä viitataan todennäköisesti kuitenkin demokratialiikkeen ryhmien ja organisaatioiden omatoimisiin talkoisiin ja mahdollisesti kan-

Valko-Venäjällä, havainnollistaa Lukašenkan yritystä siirtää vastuun maan poliittisesta epävakaudesta Putinin harteille. Tämä rooli oli aiemmin varattu Euroopan unionille ja Yhdysvalloille. Diktaattori todennäköisesti toivoi mielenosoitusten olevan pieniä ja että niiden jälkeen hän voisi palata nopeasti takaisin neuvotteluihin eurooppalaisten poliitikkojen kanssa.

Elokuun 9.–11. mielenosoitusten väkivaltaiset hajottamiset ja kansan aktiivinen vastarinta eri kaupungeissa muuttivat huomattavasti vallan tasapainoa. Liberaali länsi ei voinut hyväksyä lainvastaisuuksia sen uhalla, että hyväksyntä olisi saattanut vaikuttaa kielteisesti valtapuolueiden suosioon. Vaikka mielenosoittajia murhattiin ensimmäisten viikkojen aikana, lännen reaktio Valko-Venäjän tapahtumiin oli kuitenkin kovin pidättyväinen. Kesti kauan ennen kuin kertomukset kidutuksista, raiskauksista ja murhista pakottivat poliittisen eliitin ottamaan kantaa ja osoittamaan tukea mielenosoittajille sekä tuomitsemaan Lukašenkan toiminnan. Eurooppalaisille poliitikoille tämä tarkoitti Lukašenkan ja EU:n välisen ”yhteistyön” lopettamista ja uutta riskiä Venäjän ja Valko-Venäjän välien lähentymisestä.

Myös Putinin reaktio Valko-Venäjän mielenosoituksiin oli hyvin kylmä ensimmäisten viikkojen aikana. Oli ensin epäselvää, kuka päätyisi tilanteen voittajaksi, ja mikäli Venäjä tukisi Lukašenkaa ja Lukašenka häviäisi, Venäjä-vastaiset asenteet nousisivat huomattavasti valkovenäläisessä yhteiskunnassa.

Vaikka Kremlin narratiivi² Donbassin tapahtumista onnistui nostamaan Putinin suosiota hetkellisesti, pidemmällä aikavälillä

ja heitä syytettiin sabotaasin suunnittelusta Lukašenkan vallasta syöksemiseksi. Myöhemmin heidät kaikki vapautettiin, eikä tapauksesta sen koommin kuultu mitään. Monet uskovat, että diktaattori yritti käyttää Wagneria ohjatakseen huomion pois mielenilmauksista Valko-Venäjällä sekä saadakseen tukea Euroopan unionilta, vaikkei tämä toiminutkaan.

² Huhtikuussa 2015 venäläismieliset joukot Donbassin alueelta Venäjän armeijan tuella aloittivat kapinan Ukrainan hallitusta vastaan. Alunperin separatistit pyrkivät osaksi Venäjää, mutta tämä ei koskaan toteutunut. Sen sijaan miljoonat ihmiset häädettiin sodan seurauksena kodeistaan. Tähän päivään asti Do-

Lukašenka, Putin ja Euroopan unioni

Kahden diktaattorin väliset suhteet ovat aina olleet monimutkaisia. Vuoden 2015 pakotteiden purkamisen jälkeen Lukašenka alkoi vähitellen etäännyttää itseään Putinista. Hän viittasi puheissaan koko ajan useammin itsenäiseen Valko-Venäjään. Putin taas todellisuudessa halveksuu Lukašenkaa ja on tietoinen, että häntä käytetään Valko-Venäjän poliittisena pelinappulana. Valko-Venäjän hallinnon täytyy maksaa Venäjän tuesta poliittisen ja taloudellisen integraation muodossa. Lukašenka vastustaa tätä kehityskulkua, koska hän tietää, että ennemmin tai myöhemmin integraatio johtaa vallan menetykseen.

Suhteiden lämpiäminen Euroopan unioniin on antanut Lukašenkalle mahdollisuuden rajata Putinin poliittista vaikutusvaltaa. Läntisten ”kumppanien” lainat ja suuryhtiöiden sopimukset ovat vähentäneet Lukašenkan hallinnon riippuvuutta Venäjästä. EU:n vähentynyt painostus valtion sisäisiä prosesseja kohtaan on myös ollut tässä avuksi. Monille eurooppalaisille poliitikoille Lukašenkan vakaa autoritarismi on ollut puoleensavetävämpi vaihtoehto kuin riski Ukrainan tilanteen uusiutumisesta valtionjohdonvastaisine mielenosoituksineen ja Putinin hyökkäyssotieneen.

Elokuuhun 2020 asti Lukašenka hyödynsi melko aggressiivista Venäjä-vastaista retoriikkaa. Skandaali venäläisistä Wagner-sotilasta¹, jotka yrittivät väitetysti sotilaallista vallankaappausta

¹ Wagner on yksityinen turvallisuusyritys Venäjältä. Kymmeniä Wagnerin palkkasotureita pidätettiin Valko-Venäjällä lomakohteessa heinäkuussa 2020,

Vaikka lukuisat Telegram-kanavat jatkavat olemassaoloaan, suurin osa naapurustoaloitteista on nyt selviytymistilassa ja ne järjestävät aktioita harvoin. Tämän aktiivisuuden merkittävän laskun takia hallinnon oli myös helpompi kontrolloida, mitä naapurustoissa tapahtuu, ja vastata pieniin marsseihin ja ulkoilmatapahtumiin.

Naapurustokokoontumisten kanssa toimiminen aiheutti myös joitain haasteita Lukašenkaa vastustavalle liikkeelle. Monissa organisoituneissa naapurustoryhmissä oli ihmisiä, jotka asettivat itsensä johtajan rooliin. Samat ihmiset olivat aktiivisesti sitoutuneita ajamaan tiettyä agendaa omissa verkostoissaan. Tämä tarkoitti sitä, että jotkut chatit poistivat kaikki suoraan toimintaan kehottavat viestit, samalla kun toiset chatit poistivat kaikki kehotusyritykset rauhanomaisiin protesteihin. Tällainen jako esiintyi yleisesti läpi koko demokratialiikkeen. Moderaattoreiden mukanaolo ja se, että heistä tuli tosiasiallisia johtajia omilla aloillaan, tuotti usein uudestaan diktatuurin dynamiikan pienoiskoossa. Näin ihmisten oli taisteltava Lukašenkan lisäksi myös paikallisia aktivisteja vastaan, joilla oli teknologian tuntemuksensa ansiosta valtaa naapurustaloitteissa.

Tämä on melko lailla linjassa Valko-Venäjän koko yhteiskunnan kanssa, joka on ollut monen sukupolven ajan yhden tai toisen diktatuurin käsissä. Valtion autoritaarinen dynamiikka ilmenee yhteiskunnassamme monin tavoin, koulutuksesta työpaikalle. On loogista, että samat ongelmat nousevat esiin pienissä kapinajohtajissa naapurustokokoontumisten sisällä.

Keskustelut hajauttamisesta ja naapurustokokoontumisista johtivat hajautettujen yhteiskunnallisten organisaatioiden ideoiden vaikutuksen kasvuun – aina sveitsiläisestä liberaalista federalismista anarkismiin. Joillekin demokratialiikkeen osallistujille jälkimmäinen sai uutta merkitystä. Jossain kohtaa hajauttamisen

sannousun alussa suurta suosiota nauttineisiin vakiintuneisiin rauhanomaisiin sunnuntai mielenosoituksiin ylhäältä sanellun ”vapaaehtoistyön” sijaan.

agendasta tuli niin tärkeä, että jopa liberaalit poliittiset puolueet ja ryhmät pyrkivät edistämään sitä monissa muodoissa. Nämä ulottuivat kuvitteellisista diktatuurin sisällä toimivista itsehallinnollisista instituutioista⁴ luentoihin Sveitsin kantoneista ja mahdollisuuksista kansalaisten harjoittamaan valtiokoneiston kontrollointiin.

Tämänhetkisessä repression ja poliittisen selviytymisen välttämättömyyden kontekstissa keskustelut hajautetun organisaation erilaisista muodoista ovat väistyneet taka-alalle. Toivomme kuitenkin, että tämä poliittinen agenda tekee paluun tulevaisuuden yrityksissä syöstä Lukašenka vallasta. Joka tapauksessa Valko-Venäjän yhteiskunta näki Venäjän esimerkin, kun se koetti paeta valtiokapitalistista neuvostoperintöään 1990-luvulla ja päätyi Putinin diktatuuriin. Ukrainalaiset pakotettiin kapinoimaan jälleen 2014 rauhanomaisten vuoden 2004 Maidan-protestien jälkeen, mikä aloitti uuden kierroksen alueen autoritaarisuuden vastaisessa kamppailussa. Uskomme, että nämä hajauttamisen versot selviävät tästä repressioallostasta sekä hallinnosta itsestään.

⁴ Diktatuurin 27 vuoden aikana Lukašenka turvautui toistuvasti vallan ”hajauttamiseen”. Tämä loi valtion instituutioita, joiden oli tarkoitus jakaa valtaa ruohonjuuritasolle. Todellisuudessa nämä instituutiot olivat ansoja, joiden tarkoitus oli sulauttaa paikalliset aloitteet itseensä ja tuhota niiden vaikutukset yhteiskunnassa. Tämän lisäksi paikallisia ”itsehallinnollisia instituutioita” käytettiin keino-
na saada rahoitusta EU:lta.

kuin ryhtymään täyteen poliittiseen taisteluun. Anarkistiliikkeen tulevaisuudennäkymät ovat epäselvät, ja on vaikea kuvitella anarkistien aktiivisuuden jatkumista nykyisessä ympäristössä. GUBOPIK:n ja KGB:n suuri kiinnostus aktivistien toimintaan vaikeuttaa entisestään yhteistyötä liikkeen ulkopuolisten tahojen kanssa, sillä muut tahot pelkäävät anarkistiyhteyksien aiheuttavan heille lisäongelmia. Vaikka tiedonvälitysprojektit, kuten Pramen, herättävät yhä valkovenäläisten kiinnostusta, kiinnostus on hiipumaan päin.

mismää” vastaan.

ylläpiti tärkeää kuvaa anarkisteista määrätietoisina hallinnon vihollisina. Jopa monet liberaalit pitivät anarkististen partisaanien toimintaa voimakkaana esimerkkinä järjestäytyneestä vastarinnasta.

Anarkistien vastainen repressio alkoi jo ennen vaaleja. Moni nimekäs ja lupaava anarkisti joutui menemään maan alle. Esimerkiksi anarkisti Mikalai Dzjadok piileskeli heinäkuusta marraskuuhun, jolloin hänet pidätettiin GUBOPIK:n erikoisoperaatioissa.

On kuitenkin huomionarvoista, että paluu normaaliin tapahtui anarkistiliikkeen sisällä suhteellisen nopeasti. Viikko vaalien jälkeen enemmän kuin 40 % liikkeen jäsenistä palasi töihin ja arkeen. Osallistuminen poliittiseen järjestäytymiseen väheni huomattavasti, kun konflikti de-eskaloitui. Moni anarkisti uskoi liberaaliin narratiiviin, että diktatuuri oli jo voitettu. Tässä valossa haluttomuus nousta barrikadeille oli ymmärrettävää: moni uskoi, että anarkistien osallisuutta ei enää tarvittaisi, sillä Lukašenka ei selviytyisi.

Liberaaliin narratiiviin uskomisen oli jälleen kerran virhe, joka on maksanut anarkisteille lähes koko heidän liikkeensä: tällä hetkellä ainakin kymmenen anarkistia ja viisi antifasistia ovat telkien takana. Moni toveri on lähtenyt Valko-Venäjältä etsiessään turvallisempaa paikkaa, josta jatkaa poliittista työskentelyä. Osa on kokenut kidutusta ja pahoinpitelyä. Valkovenäläinen anarkistiliike on käytännössä murskattu repressiolla. Maasta löytyy pieniä ryhmiä, jotka jatkavat järjestäytymistä diktatuuria vastaan, mutta hallinnon painostus ei salli vähäisintäkään agitaatiota. Monen aktivistin nimet ovat julkista tietoa, ja tunnetut aktivistit pidätetään anarkistisissa aktioissa nopeasti.

Anarkistisen solidaarisuuden rakenteet jatkavat yhä toimintaansa: Valko-Venäjän anarkistinen musta risti ABC Belarus tukee aktiivisesti vankeja ja aktivisteja, joihin hallinto kohdistaa repressiota, sekä heidän perheitään.

Tällä hetkellä maassa jäljellä olevat anarkistit keskittyvät todennäköisesti enemmänkin selviytymään valtion repressiosta

Repressio kaikkia vastaan

Voitto poliisista tuli kuitenkin kalliiksi. Kolmen päivän aikana yli 6 000 ihmistä otettiin kiinni. Selleissä ja vankiloissa kidutettiin sekä raiskattiin ihmisiä ja ainakin muutama murhattiin. Päivisin suurkaupungeissa nähtiin hallinnon kaoottisia yrityksiä kaapata kenet tahansa, kuka saatiin kiinni. Valtaosa kiinniottetuista oli satunnaisia ohikulkijoita, jotka siepattiin keskellä kirkasta päivää. Valtion väkivalta kohdistui kaikkiin yhteiskunnan kerroksiin. Uhrien joukossa oli niin tavallisia työläisiä kuin hallinnon kannattajia, joiden perheet raahattiin pois kadulta huolimatta heidän lojaaliudesta hallintoa kohtaan.

Tässä ympäristössä monet suhtautuivat myönteisesti väkivallattomiin marsseihin, jotka levittäytyivät muutamassa päivässä ympäri maata ja loivat illuusion turvallisuudesta. Rauhalliset protestit alkoivat samaan aikaan, kun Valko-Venäjän hallinto teki päätöksen luopua väliaikaisesti totaalisen repression politiikastaan. Sunnuntaimarsseista tuli näiden niin kutsuttujen rauhanomaisten marssien organisoinninpainopiste.

Suurten mielenosoitusten tukahduttaminen Minskissä ja muutamassa muussa kaupungissa oli lievää: yleensä vain noin sata ihmistä otettiin kiinni. Ottaen huomioon, että yli 100 000 ihmistä jalkautui kaduille, näin pienet määrät pidätettyjä tuntuivat vähäisiltä. Jotkut Telegram-kanavat jopa laskivat todennäköisyyksiä kiinnijäämiselle käyttäen hyödyksi aiempia kiinniottotilastoja.

Vaikka Minskissä juhliittiin edelleen suhteellista rauhallisuutta ja tunnetta siitä, että hallinto oli kaatumassa, syrjäseuduilla repressio oli kuitenkin paljon aktiivisempaa. Kymmeniä ihmisiä oli otettu kiinni erilaisten rikosnimikkeiden tiimoilta jo elokuussa. Paineet

paikallisten mielenosoitusten järjestäjiä kohtaan voimistuivat, ja niiden hajottaminen oli tehokkaampaa.

Muutamaa viikkoa myöhemmin moni huomasi tilanteen pahe-
nevan, kun ruohonjuuritason liikehdintää vähitellen tukahdutet-
tiin niillä kyseisillä alueilla, jotka toimivat aiemmin valkovenäläi-
sen kansannousun pohjana.

Lukašenkan strategia oli verrattain yksinkertainen. Ensin hän
tukahdutti pikkukaupungit ja sitten aluekeskukset. Kun tilanne
niissä rauhoittui, hän alkoi suunnitella Minskin täydellistä ja
lopullista puhdistamista.

Tämä asteittainen repressio mahdollisti sen, että hallinto pystyi
palauttamaan valtansa. Suurin osa tiedotusvälineistä ja bloggaajis-
ta oli pääkaupunkiseudulla, joten syrjäseutujen järjestäytymisön-
gelmat ja solidaarisuuden tarve päätyivät harvoin useimpien pro-
testiryhmien asialistalle.

Anarkisteille repression tilanne syrjäseuduilla oli selvää jo toi-
sella viikolla, kun aktivistit eri kaupungeista alkoivat saada rikos-
syytteitä. Jotkut heistä päättivät lähteä maasta jo elokuussa. Vähit-
tellen tilanne vaikeutui suurimmalle osalle aktivistiryhmistä niin
paljon, että he alkoivat lähteä maasta ryhmissä demokraattisten
joukkopakolaisten rinnalla.

Väkivaltaisuudet jatkuivat, vaikka Minskissä vallitsikin voiton
tunne. Pahoinpitelyt ja kidutukset olivat systemaattisia. Vaik-
ka niiden määrää ei voida verrata ensimmäisiin päiviin vaalien
jälkeen, hallinto jatkoi aktivistien ”murtamista” vankiloissa. Fyysi-
nen ja psykologinen paine pakotti monet liikkeeseen osallistuvat
pakenemaan maasta.

Syksyllä 2020 alkanut covid-19:n toinen aalto aiheutti lisäis-
kun kansannousulle. Hallinto käytti virusta poliittisen sarron työ-
kaluna. Terveet kiinniotetut sijoitettiin selleihin, joissa oli korona-
viruspotilaita. Henkilöä saatettiin siirtää sellistä selliin monta ker-
taa pidätyksen aikana, jolloin virus pääsi leviämään ympäri vanki-
laa. Lähes kaikki anarkistit, jotka pidätettiin syksyllä 2020, altistui-

yksikkö, joka keskittyy näennäisesti torjumaan järjestäy-
tynyttä rikollisuutta, toimivat monille käsittämättömillä
strategioilla, sillä aktivistien repressio tapahtui useiden
viikkojen viiveellä.

- Anarkistiliike oli syvästi sirpaloitunut selvittämättömien
konfliktien vuoksi. Tämä vaikutti myös yhteistyön mahdol-
lisuuksiin joidenkin kollektiivien välillä.
- Perinteisesti anarkistisen punk-alakulttuurin jäsenet vält-
tivät osallistumasta mielenosoituksiin anarkistien kanssa,
mikä johtui jälleen kerran anarkistien voimakkaammasta
repressiosta suhteessa muihin.
- Monet vanhemmat anarkistiaktivistit kieltäytyivät osallistu-
masta mielenosoituksiin yhteisissä riveissä tai blokeissa il-
man erityisempää selitystä. Osa heistä osallistui rauhanomai-
siin mielenosoituksiin yksin tai ystävien kanssa.

Nämä ovat vain joitain tekijöitä, jotka osaltaan vaikuttivat anar-
kistiblokin vähäiseen mobilisaatioon.

Antirasistiset jalkapallofanit kieltäytyivät tekemästä yhteistyö-
tä anarkistien kanssa, mikä johtui korkeasta todennäköisyydestä
joutua GUBOPIK:n ja KGB:n anarkistien vastaisten iskujen koh-
teeksi. Tästä johtuen myös antirasistit osallistuivat mielenosoituk-
siin erillään ja pienissä ryhmissä.

Anarkistien joukosta nousi esiin kokeneista aktivisteista muo-
dostunut partisaaniryhmä. Ihar Alinevitš ja Dzmritri Dubovski ylit-
tivät laittomasti Valko-Venäjän ja Ukrainan rajan, yhdistivät voi-
mansa Sjarhei Ramanaun ja Dzmritri Rezanovitšin kanssa ja jatkoivat
aktiivista taistelua hallintoa vastaan useiden viikkojen ajan teh-
den oletettavasti useita tuhopolttoiskuja. Vaikka ryhmä pidätettiin
heidän yrittäessään palata Ukrainaan, jo itse ryhmän olemassaolo

sioon. Sen toimintaan sisältyy alajaosto, joka on keskittynyt taistelemaan ”ekstre-

listuivat pieniin kokoontumisiin viikolla. Kun repressio voimistui, anarkistit otettiin uudelleen lämpimästi vastaan turvallisuuskulttuurin edelläkävijöinä. Tässä kohtaa repressio oli kuitenkin jo ehtinyt iskeä moniin aktivisteihin.

Kaiken kaikkiaan anarkistiliike ei kyennyt yhdistymään protestien merkittäväksi voimaksi. Monien kuukausien ajan yksittäiset anarkistiryhmät jatkoivat mielenosoituksiin osallistumista, mutta niin kutsuttu musta blokki ei onnistunut ikinä keräämään yli 30 henkeä. Tälle löytyi useampia syitä:

- Valtion vuonna 2017 anarkistiliikkeeseen kohdistama tehoisku vaikutti halukkuuteen osallistua liberaaleihin mielenosoituksiin suuressa blokissa. Tuona aikana pelkästään Minskissä pidätettiin ”parasiittilain” vastaisissa mielenosoituksissa arviolta 50 anarkistia. Osa tovereista ei ole päässyt yli tuon ajan repressiosta.
- Pitkäaikaisen aktivistiyhteistyön puute. Osa lähiryhmistä ei ikinä toiminut keskenään yhteistyössä. Jotkin lähiryhmät muodostuivat ihmisistä, jotka eivät olleet aiemmin osallistuneet yhteisiin aktioihin. Tällaiset spontaanit järjestäytymiset voivat toimia lyhytaikaisesti, mutta pidempiaikainen yhdessä pysyminen jatkuvan ulkoisen painostuksen alla voi osoittautua äärimmäisen vaikeaksi. Monet anarkistit, jotka osallistuivat 9.–11. elokuuta järjestettyihin mielenosoituksiin, eivät kuuluneet järjestäytyneisiin kollektiiveihin ja hädintuskin toimivat minkään yleisesti koordinoitun strategian mukaan.
- Suora repressio marssien aikana. Monet eivät tahtoneet jäädä sivustakatsojiksi tai saada rikossyytteitä rauhanomaisiin marsseihin osallistumisesta. KGB ja GUBOPIK¹, poliisin

¹ Vaalien jälkeen GUBOPIK (”Keskusjärjestö järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption vastaiseen taisteluun”) on lähinnä keskittynyt poliittiseen repres-

vat koronavirukselle vankeusaikana tai heidät vapautettiin sairaana, jolloin he joutuivat viettämään vielä useita viikkoja hoidossa.

Lääkinnällistä apua oli mahdotonta saada vankeusaikana. Tiedossamme on vain muutama tapaus 30 000:sta, joissa ihmisille tehtiin koronavirustesti. Yhdessä tapauksessa testattavana oli anarkisti. Testi varmisti hänen kehossaan olevan virusta, mutta vankilan henkilökunta päätti olla vapauttamatta toveriamme hoitoon lääkinnällisistä tarpeista huolimatta. Sen sijaan hänet sijoitettiin kylmään eristysseleihin tuomionsa loppuajaksi. Ainakin yksi liberaali liikkeen jäsen kuoli vankilasta tarttuneen koronaviruksen aiheuttamiin komplikaatioihin pidätyksen aikana.

On syytä huomata, että valkovenäläisten vankiloiden ja kiinniotokeskusten vallitsevia olosuhteita voidaan jo sellaisenaan pitää kidutuksena. Vankien määrä oli kaksin- tai kolminkertainen sänkyjen lukumäärään nähden. Moni pidätetty joutui nukkumaan puisella tai kivisellä lattialla. Kirkkaita valoja ei suljettu yöksi. Sääntöjen mukaiset päivittäiset tunnin kävelyt ulkosalla tapahtuivat todellisuuudessa kerran tai kaksi viikossa kestäen vain noin 10–15 minuuttia. Peittoja ei useinkaan annettu, ja myöhemmin myös patjoja lakattiin antamasta. Vankeja pahoinpideltiin systemaattisesti ja pahoinpidellään yhä tänä päivänä.

Rikosoikeudellisten pykälien nojalla pidätettyjen poliittisten vankien kohtelu oli hieman parempaa kauan aikaa, mutta tilanne on mennyt huonompaan suuntaan muutaman viime kuukauden aikana. Vankeja hakataan sekä ennen että jälkeen oikeudenkäynnin. Vitold Ašurakin kuolema¹ oli seurausta poliittisten vankien kohtaamista kidutusolosuhteista.

Tänä päivänä hallinto yrittää tuhota naapurustoaktivistien jäänteitä ja poliittista elämää Valko-Venäjällä. Hallinto käyttää tähän tarkoitukseen kollektiivista rangaistusta: joissain naa-

¹ Vitold Ašurak oli aktivisti liberaalissa oppositiossa vuosikausia. Hänet pidätettiin 19. syyskuuta 2020 protesteihin osallistumisesta. Tammikuussa 2021 hänet tuomittiin viideksi vuodeksi vankilaan. Ašurak tapettiin vankilassa hallinnon toimesta toukokuussa 2021.

purustoissa saatetaan ottaa kiinni sellaiset ihmiset, jotka eivät osallistuneet mielenosoituksiin, mutta jotka ovat aktivistien listalla ja hallinnon mielestä ansaitsevat rangaistuksen muiden teoista. Tässä tilanteessa aktioiden organisointiin sisältyy entistä suurempi vaara siitä, että satunnaiset ihmiset tulevat kiinniotetuiksi. Hallinto yrittää asettaa vastuun tästä aktivisteille itselleen. Tätä taktiikkaa käytettiin anarkisteja vastaan vuosina 2014–2016, kun jotkut ryhmät järjestivät spontaaneja aktioita, jolloin hallitus otti vastatoimena kohteekseen tunnettuja aktivisteja.

Pyrkimyksenään lujittaa liikkeen vaatimuksia osa anarkisteista ajoi seuraavia tavoitteita protesteille: 1) Lukašenkan ja parlamentin erottaminen. 2) Kaikkien poliittisten vankien vapauttaminen ja mielenosoittajien rikosoikeudellisten syytteiden peruuttaminen. 3) Mellakkapoliisin ja kaikkien väkivaltaa mielenosoittajiin käyttävien organisaatioiden toiminnan lakkauttaminen. 4) Suora demokratia. 5) Kaikkien irtisanottujen työntekijöiden työsuhteiden palauttaminen.

Ennen vaaleja anarkistien informaatioalustoilla ei ollut paljoa näkyvyyttä lukuun ottamatta anarkisti Mikalai Džadokin bloggaamista. Vaalien jälkeen tilanne muuttui dramaattisesti. Suorana seurauksena anarkistien osallistumisesta protesteihin monet valkovenäläiset alkoivat selkeästi kiinnostumaan anarkismin ajatuksista. Pieni mediaryhmä onnistui päihittämään monia suuria kanavia ja määrittämään informaation agendaa sekä verkossa että kaduilla. Kasvaneesta mediavaikutusvallasta huolimatta anarkistit eivät kuitenkaan ole pystyneet käyttämään valtaansa vaikuttaakseen tulevan toiminnan muotoon. Olemme jääneet liberaalien sunnuntai-mielenosoitusten suunnitteluryhmien ulkopuolelle, vaikka lukuisia yrityksiä päästä mukaan tähän suljettuun kerhoon on ollut. Samaa aikaan suurin osa anarkisteista on ymmärtänyt täysin hyvin, että mikäli järjestäisimme yhteisiä aktioita omissa nimissämme, kohtaisimme paljon voimakkaampaa repressiota kuin mitä rauhanomaisissa viikonloppumielenosoituksissa nähdään.

Vaalien jälkeen anarkistit onnistuivat järjestämään vastarintaa Minskin lisäksi myös muissa kaupungeissa ympäri maan. Järjestäytyneet lähiryhmät ottivat yhteen mellakkapoliisin ja sisäisten joukkojen kanssa ja pystyttivät barrikadeja useissa Minskin kaupunginosissa. Kun protestoinnin taktikat muuttuivat ja osallistujien määrä kasvoi, anarkistit kuitenkin katosivat rauhanomaisten mielenosoittajien massaan.

Ensimmäisten yhteenottojen jälkeisinä päivinä ja myöhemmin ensimmäisten sunnuntaimarssien aikaan osa anarkistiaktivisteista pelkäsi enemmän muiden mielenosoittajien negatiivista reaktiota kuin poliisiväkivaltaa. Rauhanomaisten mielenosoittajien järjestäytyneet ryhmät levittivät videoita ja kuvia niin kutsutuista ”provosoijista”. Näin he etäännyttivät monia jo alkuajoista aktiivisia mielenosoittajia osallistumasta myöhempisiin mielenosoituksiin.

Kesti useampia viikkoja päästä yli mielenosoittajien keskinäisen konfliktin pelosta, mikä voidaan nähdä menetettynä tilaisuutena vallankumouksellisen anarkistisen agendan kannalta. Jotkin lähiryhmät toteuttivat agitoivia hyökkäyksiä sunnuntaisin ja osal-

Konfliktin de-eskalaatio ja myöhempi kärjistyminen

Protestin ensimmäisinä päivinä hallinto valitsi käyttöönsä totta taalisena repression strategian. Lukašenkan strategiset neuvonantajat olettivat, että suurin osa ihmisistä menisi pääkaupunkiin, missä kaikki olisi mahdollista pysäyttää yhdessä tai kahdessa päivässä. Muutamaa päivää myöhemmin massarepressio osoittautui tehottomaksi ja muun muassa konfrontaatioiden määrä oli kasvussa. Tämä mobilisoi epämuodollisia työläisten ryhmittymiä useissa tehtaissa. Tässä tilanteessa Lukašenkan strategiset neuvonantajat pystyivät muuttamaan suuntaansa melko nopeasti. Viikonloppuun mennessä he olivat jo hylänneet yritykset murskata protesti mahdollisimman nopeasti. Sen sijaan hallinto Minskissä otti käyttöönsä suhteellisen de-eskalaation strategian. Nettiin ei enää ilmestynyt uutisia brutaaleista massakiinnitoista. Vaikka mielenosoittajat olivatkin raivoissaan poliisien käytöksestä vaalien jälkeisellä viikolla, kutsut rauhaan peittivät alleen yritykset hoidella diktatuuri lopullisesti.

Rauhanomaiset mielenosoitukset toivat paljon lisää ihmisiä kaduille, ja kansannousun liberaalin osaston mielestä vallankumous oli jo saavutettu. Liberaalien mukaan osallistuminen maan poliittiseen elämään johtaisi vääjäämättä radikaaleihin muutoksiin, kun näin paljon ihmisiä oli mukana. Suuret Telegram-kanavat ja bloggaajat puhuivat tästä. Tänä aikana venäläinen bloggaaja Maksim Kats saavutti valtavaa suosiota todetessaan, että Valko-Venäjän yhteiskunta oli jo voittanut ja Lukašenka oli verilöylyn jäljiltä poliittinen ruumis. Kats ja muut liberaalit poliitikot tekivät virheen yrit-

täessään soveltaa demokraattista analyysiä Itä-Euroopan diktatuuriin. Lukašenkan kyvyttömyys yhteiskunnan poliittiseen johtajuuteen on todistettu toistuvasti koko hänen presidenttikautensa aikana. Tämä ei kuitenkaan estä häntä pysymästä vallassa ja luomasta edelleen kuvaa itsestään kansan diktaattorina.

Tilapäinen de-eskalaatio antoi meille mahdollisuuden kerätä voimia ja luoda laaja itseorganisoitu struktuuri Minskiin ja muutamaaan muuhun kaupunkiin. Pidemmän päälle de-eskalaatiosta oli kuitenkin enemmän hyötyä Lukašenkalle ja hänen jengilleen. He saivat syrjäseutuja takaisin haltuunsa yksi toisensa jälkeen sillä aikaa, kun media ja aktivistit keskittyivät lähinnä siihen, mitä Minskissä tapahtui.

Lukašistit jalostivat de-eskalaatiojakson täydellisyyteensä: askelele he tukahduttivat sekä liberaalit aktivistit että myös järjestäytyneet työläiset, jotka yrittivät kasvattaa protestimielialaa tehtaissa. Työläisten ollessa verrattain erillään muusta protestovasta yhteisöstä heidän toimintaansa oli helppo puuttua nopeasti.

Konfliktin jyrkkä uudelleenjärjestyminen Minskissä ei enää herättänyt samanlaista reaktiota. Kun tilanne kärjistyi, monet aktivisteista olivat jo vankiloissa rikossyytteiden takia tai maanpaossa. Uuden mielenosoituserän käynnistämisyritykset epäonnistuivat – viimeinen tällainen yritys oli Raman Bandarenkan¹ muistomerkin puolustaminen. Se päättyi poliisin suorittamaan katujen tyhjentämiseen. Jälkeenpäin huomattava määrä mielenosoittajia päätti poistua aukiolta välttääkseen vastatoimia ja useita satoja ihmisiä pidätettiin paikan päällä.

Jatkuvien tappioiden jälkeen halukkuus lähteä kaduille väheni. Useina viikonloppuina hajautetut marssit vaikeuttivat poliisien mahdollisuuksia tukahduttaa mielenosoituksia, mutta ne eivät onnistuneet palauttamaan protestien potentiaalia millään tavalla.

¹ Raman Bandarenka oli aktivisti, joka osallistui yhteen Minskin ensimmäisistä naapurustokokoontumisista. Hallinto surmasi hänet kaupunginosan aukiolla, missä poliisit ja hallinnon aktivistit tuhosivat lippuja ja protestitaidetta. Hänen viimeiset sanansa naapurustochatissa olivat: ”Minä lähdän ulos.”

Anarkistit protestiliikkeessä

Alkava vaalikampanja ei herättänyt anarkistiliikkeessä juuriakaan kiinnostusta. Yhteisen alustan luomisyritykset ryhmien mobilisointia varten olivat epäonnistuneet jo niinkin aikaisin kuin toukokuussa 2020. Joistain anarkisteista tuntui, että uudet vaalit tuskin tarjoaisivat todellista mahdollisuutta diktatuurin kumoamiseen. Toiset taas eivät halunneet osallistua yhteiseen toimintaan aikarajoitusten, koronavirukseen liittyvien ongelmien tai henkilökohtaisten syiden takia. Ylipäätään anarkistiliikkeen sisällä ei ollut suuria näkemyksiä siitä, mitä saattaisi tapahtua elokuussa.

Ilman suoranaista yhteistä päätöstä osa anarkisteista alkoi osallistua vaaleihin liittyviin poliittisiin kehityskulkuihin. Pramen-kollektiivi ja bloggaja Mikalai Dzijadok olivat aktiivisia sosiaalisissa verkostoissa. Pramen-kollektiivi vaati heinäkuussa vaaliesityksen boikottia ja kutsui koolle protestimobilisaatiota elokuun yhdeksännelle päivälle. Dzijadok puolestaan oli aktiivinen koko vaalikampanjoinnin ajan ja uutisoi protestitilanteista sekä kandidaattien harjoittamasta politiikasta.

Jotkin lähiryhmät toimivat kaduilla: Minskissä ja muissa kaupungeissa ryhmät levittivät julisteita ja tarroja, jotka kutsuivat mukaan boikottiin.

Erityishuomiota ansaitsee Baranovitšyssä toiminut ryhmä, joka osallistui joukkokokoonantumisten aktiiviseen organisointiin kaupungissa. Ryhmä toi paikalle laitteistoa ja järjesti kaikille mielenosoittajille avoimen mahdollisuuden pitää puheita. Yksi kaupungin julkisista anarkisteista puhui kokoonumisissa aktiivisesti anarkistisella agendalla ja kannusti osallistujia puhumaan sekä Lukašenkaa että yleisemmin autoritarismia vastaan.

vieraat vallat lupaisivat kuun taivaalta. Vain Valko-Venäjän kansa voi syrjäyttää Lukašenkan, eivät lännen pakotteet.

Myös hallinto on tehnyt osansa uuden opposition poliittisen vaikutusvallan romuttamiseksi. Venäjän tuella verkossa levitetään juoruja ja asiayhteydestä irrotettuja totuuksia, joilla tiettyjä poliitikkoja mustamaalataan. Liberaalit eivät toimi läpinäkyvästi, mikä osaltaan luo hedelmällisen alustan juoruille ja negatiiviselle uutisoinnille. Lisäksi hallinto on aktiivisesti tukenut oppositiopoliitikoita, jotka kyseenalaistavat liberaalien johtajien asemaa. Volha Karatš ja Igor Makar ovat ottaneet tähän osaa. Heidän ajatuksensa ovat saaneet paljon näkyvyyttä, koska venäläiset ja valkovenäläiset troliarmeijat levittävät niitä aktiivisesti.

Tällä hetkellä liberaali oppositio on äärimmäisen heikko. Vaikka Tsihanouskajan ja muiden oppositio toimijoiden kanavilla on satojatuhansia seuraajia, heillä on lähes mitättömät edellytykset mobilisoida kannattajiaan. Mobilisointikutsut myöhäistalven ja kevään mielenosoituksiin epäonnistuivat, eikä edes pieniin katumielenosoituksiin saatu osallistujia.

Vaikka liike oli suurilta osin kuollut pois vuoden 2020 loppuun mennessä, sorto jatkuu edelleen tänä päivänä.

Aktivisteina emme onnistuneet käyttämään väliaikaista de-eskalaatiota omien joukkojemme kasvattamiseen. Pelko niin Lukašenkan kuin myös muiden mielenosoittajien repressiosta ja tuominnasta pysäytti suurissa määrin omat yrityksemme eskaloida liikettä, joka olisi voinut tuhota Lukašenkan ja hänen hallintonsa. Sen sijaan hyväksyimme rauhanomaisten mielenosoitusten narratiivin. Kun hallitus oli aloittamassa uutta eskalaatiokierrosta, olimme taistelutahtomme menettäneitä ja uupuneita yksittäisiin aktivisteihin kohdistuneesta sorrosta.

Omien toimiemme horisonttia ei olisi saanut määrittää se, ettei enemmistö ollut valmis aktiiviseen vastarintaan. Kymmenen tai useamman ihmisen järjestäytyneet ryhmät, joilla on omat tarkoituksensa ja strategiansa, voivat toimia tehokkaasti rauhanomaisissa mielenosoituksissa. Olemme pystyneet puhumaan organisoituneena ryhmänä, jolla on oma agendansa marssien sisällä, muttemme onnistuneet toteuttamaan tätä agendaa käytännössä.

Lakkoja ja työtaisteluja

Jo ensimmäisen viikon aikana lakkojen aalto pyyhkäisi maan yli. Kollegoidensa tukahduttamisesta ja poliisien laittomuuksista raivostuneet työläiset vaativat hallintoa lopettamaan väkivaltaisuudet ja vapauttamaan kaikki mielenosoittamisen vuoksi kiinniotetut. Monet järjestäytyivät epämuodollisiksi ryhmiksi muiden samaa työvuoroa tekevien kanssa. Lukašenkalle kohdistettu buuaukonsertti Minskin traktoritehtaalla oli merkittävä isku hänen omalle imagolleen ”kansan hallitsijana”.

Valitettavasti työläiskollektiivien mielenosoitukset ja vastarinta hiipuivat melko nopeasti muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Vaatimuksista vain joihinkin vastattiin, ja pian lakkojen aktiivisimmat osanottajat alkoivat kohdata repressiota. Osa irtisanottiin, ja toisia vastaan nostettiin rikossyyte.

Lakkojen alun aikoihin maan ammattiyhdistysliike oli hyvin heikossa tilassa. Riippumattomia, liberaaleja ammattiliittoja oli vain kourallinen, eivätkä ne saavuttaneet kuin murto-osan työntekijöistä. Lähes kukaan ei ollut kokemusta kollektiivisesta järjestäytymisestä, eikä järjestäytymisen vaatiman rakenteen luominen konfliktin aktiivisimpana aikana ollut helppoa. Joissain yrityksissä liberaalit kansalaisjärjestöt yrittivät ”auttaa” työntekijöitä järjestäytymään. Tulokset olivat vaatimattomia: järjestöilläkään ei ollut kokemusta vastarintaliikkeen rakentamisesta, eivätkä liberaaleista maista kopioidut käytännöt toimineet erilaisen lainsäädännön ympäristössä. Sen sijaan illuusio protestien ja lakkojen laillisuudesta siirsi kamppailun painopisteen kaduilta ja tehtaista oikeusistuimiin, joissa riippumattomat ammattili-

tyksestä: sen rooliin uutena etujoukkona suhtauduttiin epäilevästi. Maryja Kalesnikavan ilmoitus uuden puolueen perustamisesta kirvoitti entisestään tyytymättömyyttä uuden opposition sisäistä kunnianhimoa kohtaan.

Kaiken lisäksi elokuun 9.–11.:sta mielenosoitukset olivat monelle hallinnon poliitikolle ja propagandistille valinnan paikka: jäädäkö uppoavaan laivaan ja mahdollisesti uuden poliittisen järjestyksen häviäjäpuolelle vai kääntäkö takkia ja liittyä oppositioon? Oman valintansa teki Pavel Latuska, Kupalov-teatterin johtaja ja entinen Lukašenkan hallinnon diplomaatti. Latuska oli Koordinointineuvoston jäsen ja selvästi tähtäsi vakavasti otettavalle poliittiselle uralle vapaassa maassa.

Poliitikkojen lisäksi poliisit alkoivat jättää laivan. Jossain vaiheessa he perustivat oman järjestönsä nimeltä ”bypol”, jolla oli pitkä lista omia tavoitteita. Äskettäin yksi entisistä poliittisen poliisin johtajista, nykyinen bypolin edustaja, lupasi järjestön jäsenille valoisaa tulevaisuutta ja korkeita poliittisia asemia tulevan Valko-Venäjän hallinnossa. Sekä bypol että Latuska kehittävät tällä hetkellä sisäministeriölle melko vaatimatonta uudistusohjelmaa, jonka tavoitteena on korjata nykyisen sortokoneiston epäkohtia.

Mitä kauempana presidentinvaalit ovat, sitä selkeämmin Valko-Venäjän uusi oppositio muistuttaa vanhaa. Sitä vaivaavat toistuvat hajaantumiset, vaikutusvallan vyöhykkeiden jakamisyritykset ja uudet poliittiset järjestöt, joita perustetaan lukuisista syistä, muun muassa rahan polttamiseksi. Aktivistit ovat laajalti kyseenalaistaneet näiden poliitikkojen ja järjestöjen vilpittömyyden. Vaikka monille Tsihanouskaja on edelleen yhdistävä tekijä ja vanhankin oppositio edustajia on liittynyt hänen leiriinsä, hänen vaikutusvaltansa uuden opposition ohjaksissa heikkenee jatkuvasti.

Uudet liberaalit ryhmät ja järjestöt ovat sortuneet samoihin virheisiin kuin edeltäjänsäkin. Vahva usko lännen tukeen on entisestään rapauttanut maan liberaalien legitimitettiin. Tällä hetkellä monet ymmärtävät, että muutoksen on tultava sisältä, vaikka

uudesta järjestyksestä: ääni Lukašenkalle tarkoitti diktatuurin jatkumista ja ääni Tsihanouskajalle viiksiniekan diktatuurin loppua.

Uuden opposition vaikuttajat, kuten suositut bloggaajat ja Telegram-kanavat, onnistuivat yhdistämään voimansa Tsihanouskajan ympärille. Tuloksena oli tehokasta informaatiovaikuttamista sosiaalisissa verkostoissa. Kaduilla järjestettiin lukuisia luvanvaraisia tapaamisia ilman ehdokasta itseään¹. Virallisesti nämä olivat mielenosoituksia.

Näin suuren väkijoukon mobilisoiminen ei olisi onnistunut, ellei syrjäseutuihin olisi panostettu. Maan poliittinen elämä laajeni pääkaupungista myös pienemmille paikkakunnille: alueille, joilla Lukašenkaan oli turhauduttu vielä voimakkaammin kuin verrattain vauraassa Minskissä.

Kampanjan uudet kasvot, yksinkertainen viesti ja halu toimia kansan keskuudessa olivat avaintekijät uuden liberaalin opposition vaalimenestyksessä. Ongelmat ja lipsuilu alkoivat välittömästi vaalien jälkeen, kun harhaluulo Lukašenkan väistymisestä levisi. Tsihanouskaja oli poistunut maasta, ja jäljelle jääneiden liberaalipoliitikkojen oli pakko etsiä uusia edustajia.

Liberaalien politiikan analyttikoiden ennuste hallinnon lähes tyvästä romahduspisteestä herätti innostusta. Enää tarvitsisi vain käyttää tilannetta hyväksi ja keräillä irtopisteitä seuraavalle vaalikierrokselle. Kuten mainittua, tämä analyysi oli valitettavasti virheellinen. Uusia puolueita ja poliittisia järjestöjä tarvittiin poliittisen ohjelman haltuunottoon, mutta näiden perustamisyritykset vain hämmentivät kaduilla olevia mielenosoittajia. Vaikka uutiskanavat ottivat innolla vastaan tiedon Koordinointineuvoston perustamisesta, monet olivat edelleen ihmeissään neuvoston merki-

¹ Kaikki poliittiset yleisötillaisuudet ja mielenosoitukset on kielletty Valko-Venäjällä. Vaalikauden aikana on kuitenkin muutamia erikoissääntöjä, jotka sallivat ehdokkaiden tapaavan ihmisiä julkisilla paikoilla ilman erillistä lupaa valtiolta. Tsihanouskajan vaalitiimi käytti tätä porsaanreikää hyväkseen ja kutsui koolle virallisia vaalitulaisuuksia jopa ilman ehdokkaan läsnäoloa. Näin he pystyivät järjestämään lukuisia poliittisia tapaamisia ympäri maata

tot yrittivät, siinä onnistumatta, puolustaa oikeutta järjestäytyä työpaikoilla.

Ensimmäisten viikkojen aikana rauhalliset mielenosoitukset yrittivät ”viimeistellä” vallankumouksen. Tämä johti lukuisiin muutoksiin mielenosoitusten suunnassa. Lakkoihin yllyttäminen korvautui nopeasti hallinnon vastaisilla boikoteilla ja viikkoa myöhemmin tiesuluilla. Protestiliike etsi uusia tapoja järjestäytyä ja painostaa hallintoa, mutta jatkuvuuden puute nakersi sekä protestien että työväenliikkeen taistelutahtoa. Solidaarisuuslakot kestivät useita päiviä, kunnes ensimmäiset OMON-poliisijoukot (Valko-Venäjän mellakkapoliisit, suom. huom.) saapuivat paikalle. Poliisin uhkaukset riittivät murtamaan työläisten ja muiden mielenosoittajien välisen sillan.

Lisäksi informaatioteknologiatyöläiset (IT-työläiset), Valko-Venäjän työväenluokan etuoikeutetuin sektori, kieltäytyivät ottamasta osaa lakkoihin. Monet IT-työläiset puolustivat kantaansa sillä, että he ovat tärkeitä protestiliikkeen rahoittajia. Jotkut heistä aktiivisesti rahoittivatkin useita solidaarisuusrakenteita. Osa myös väitti protestiliikkeen vahingoittavan yksityisiä yrityksiä siinä missä Lukašenkaakin, mikä taas olisi haitallista maan IT-sektorille.

Edellä mainittu huomioon ottaen IT-ammattilaisten järjestäytyneet lakkoliike olisi ollut paljon vaikuttavampi kuin heidän rahallinen apunsa. Ensinnäkin laaja lakkorintama millä tahansa teollisuuden alalla olisi auttanut lakkoliikettä leviämään. Lisäksi IT-alalla irtisanotuksi tuleminen ei ole samanlainen toimeentulouhka kuin tehdastyössä, jossa monet elävät kädestä suuhun. IT-työläiset eivät yleisesti osoittaneet mieltään parempien työolojen, vaan demokraattisten käytäntöjen puolesta. Kun tämä otetaan huomioon, niin kaikki väitetyt haitat Valko-Venäjän IT-sektorin imagolle korjautuisivat pian, jos nykyinen hallinto kumottaisiin. Maininnan arvoista on myös, ettei työpaikoilla järjestäytyminen olisi kohdistanut IT-työläisiin merkittäviä uhkia: mielenosoitusten aikaan vain muutama yksityinen yritys toteutti

vastatoimenpiteitä. Samalla nämä työläiset pystyivät käyttämään yritysten infrastruktuuria omiin tarkoituksiinsa, kuten kokousten mahdollistamiseen.

Kaiken kaikkiaan IT-sektori osoitti mitätöntä poliittista valtaa. Kyllä, riippumattomat IT-työläiset ottivat osaa mielenosoituksiin. He eivät kuitenkaan pyrkineet täysimittaiseen järjestäytymiseen, vaikka heidän käytössään oli hyödyllisiä taitoja ja resursseja.

Joissain tapauksissa pienyritykset tukivat lakkoilevia symbolisilla päivälakoilla, mutta näistä puuttui joukkovoima. Agitaatiot toteutettiin vain muutama päivä ennen mielenosoituksia, ja useimpien niiden vaikutus hukkuu yleiseen informaatiokohinaan.

Tällä hetkellä sadat työläiset ympäri maata ovat edelleen lakossa, mutta on jo selvää, ettei Valko-Venäjän lakkoliike saavuttanut riittävän massiivista järjestäytymisen astetta. Nykyinen tilanne on seurausta hallinnon onnistuneesta strategiasta, jossa riippumattomia työväenliikkeitä ja ammattiyhdistyksiä on tuhottu 1990-luvulta lähtien. Valko-Venäjän valtion suhtautuminen työväenliikkeisiin voidaan rinnastaa Neuvostoliiton vastaavaan. Valtiollisen ammattiliittojen yhdistyksen FPB:n rooli on kitkeä kaikki työväen joukosta nouseva aloitteellisuus. Tämän lisäksi yhdistyksen tärkeä tehtävä on ylläpitää mielikuvaa täysin toimimattomasta ammattiliitosta, joka lähinnä kerää työntekijöiltä rahaa ja jakaa lippuja valtion tapahtumiin.

Liberaalin opposition välinpitämättömyys työväenliikettä kohtaan etäännyttää tavallisen työläisen diktatuurin kumoamisen ideasta ja vapauden tavoittelemisesta. Anarkistit eivät toisaalta pysty vaikuttamaan työväkeen tässä vaiheessa millään merkittävällä tavalla. Syitä tähän ovat anarkistien pieni määrä, heidän suhteellisen pienet järjestäytymisresurssit ja poliittinen agenda, jossa työväellä on lähes mitätön rooli.

Samaan aikaan vuonna 2020, ensimmäistä kertaa 20 vuoteen, Valko-Venäjän työväenluokka kykeni osoittamaan poliittista tahtoa ja vastustamaan valtion harjoittamaa väkivaltaa ja diktatuuria – vaikkakin vain muutaman päivän ajan. Mielenosoitusten tavoit-

Lukuisat valkovenäläiset, jotka pyrkivät maan keskiluokkaan, koontuivat Babarykan päämajan ympärille osoittamaan tukensa. Babaryka on esimerkki menestyneestä kapitalistista, joka keräsi omaisuutensa vuosien mittaan muka omalla työllään. Tämä mieluinen vetoaa moniin Valko-Venäjän neuvostopysähtyneisyydessä eläviin.

Babaryka on monella tapaa esimerkki Lukašenkan eliitistä, jota niin sanottu sosiaalivaltio ei saa rajoitettua. Babarykan miljoonat eivät ole kovan työn tulosta, vaan finanssispekuloinnin ja diktaattorin myötäilyn hedelmiä. Se ei kuitenkaan kiinnosta monia, joten Babarykanousi Tsihanouskin jälkeen vaalikampanjan uudeksi keulahahmoksi. Sadat nuoret kirkkaan tulevaisuuden toivossaan liittyivät hänen kampanjaansa. Vain harvaa huoletti Babarykan asema Belgazprombank-pankin johdossa. Pankki on suoraan sidoksissa Putinin Gazpromiin. Useiden analyytikkojen mielestä Babaryka olikin Venäjän kannalta täydellinen seuraaja Lukašenkalle.

Babarykan suuri suosio pakotti Lukašenkan koventamaan otteita. Seurasi uusi repression aalto, jonka aikana lähes kaikki jäljellä olevat opposition ehdokkaat pidätettiin. Näihin aikoihin diktaattori ei vielä aavistanut, että Svjatlana Tsihanouskaja pystyisi kasvamaan todelliseksi uhaksi. Kun kaikkien pidätettyjen ehdokkaiden kampanjat yhdistyivät Tsihanouskajan ympärille, oli kuitenkin selvää, että tällaista ehdokasta vanha oppositio oli tavoitellut jo lukuisien vaalien ajan.

Naisvihamielinen hallinto aliarvioi Tsihanouskajan pahasti, minkä ansiosta elokuun yhdeksänten mennessä niin Minskissä kuin myös muilla alueilla pystyttiin mobilisoitumaan poliittisesti. Vastaavasti Lukašenkan seksismi mahdollisti Tsihanouskajan asettumisen presidenttiehdokkaaksi.

Vaikka Tsihanouskajan vaalikampanja pyrki kohti kehittyneitä poliittista ohjelmaa, se tiivistyi lopulta poliittisten vankien vapauttamiseen ja uusiin vaaleihin ilman Lukašenkaa. Tällainen yksinkertainen viesti saavutti laajan suosion. Elokuun yhdeksäntenä ei äänestetty uudesta presidentistä, vaan kyseessä oli kansanäänestys

on esimerkki henkilöstä, joka elää mukavaa ammattilaispoliitikon elämää apurahoilla, ja jolle radikaali muutos tarkoittaa rahavirtojen ehtymistä. Toisaalta aktivistit, kuten Aljaksandr Vinjarski, ovat valmiita riskeeraamaan vapautensa osallistuessaan mielenosoitukseen.

Vuoden 2020 vaalikampanjoiden lähestyessä vanha oppositio on ollut äärimmäisen heikossa tilassa. EU:n ja Lukašenkan poliittinen yhteistyö nakersi maan sisäistä valtatasapainoa. Osa liberaalikonservaatiivisista puolueista on tyytynyt liberaaleihin ja uusliberaaleihin talousuudistuksiin, mutta uudistukset itsessään eivät ole tuoneet uusia vapauksia valkovenäläisille. Statkevitšin, jolla on eniten poliittista valtaa nykyisessä oppositiossa, ei annettu osallistua vaaleihin. Hän osallistui kuitenkin vaalikampanjointiin ensimmäisillä viikoilla uuden opposition rinnalla.

Vanhan opposition heikentyminen loi maahan poliittisen tyhjiön. Oli vain ajan kysymys, milloin muut toimijat täyttivät sen. Vuoden 2020 vaalit olivat ponnahtuslauta uusien voimien mobiilisoinnille.

Yksi uuden opposition hahmo on bloggaaja Sjarhei Tsihanouski, joka työskenteli vuosia Valko-Venäjän syrjäisemmillä alueilla. Vanhojen poliitikkojen rinnalla hän on verrattain raikas, vaikka hänelläkin on siteitä vanhaan oppositioon. Mediaprojektillaan hän antoi äänen lukuisille valkovenäläisille, jotka vanha oppositio oli jättänyt huomiotta: syrjäseutujen ihmisille, jotka tunsivat diktatuurin painostuksen jokapäiväisessä elämässään. Ei siis ihme, että hän saavutti suosiota kansan keskuudessa. Lukašenkan haparointi bloggaajan käsittelyssä edesauttoi monin tavoin Tsihanouskin mainetta liberaalina poliitikkona, jolla on valmius vastustaa diktatuuria.

Kun Tsihanouski, Statkevitš ja muita poliitikkoja pidätettiin, poliittiselle kentälle jäi tilaa vähemmän radikaaleille ehdokkaille, kuten maan talouseliitistä ponnistavalle Viktor Babarykalle. Babarykalla ei pankkiirina ole tarvetta ryöstää Valko-Venäjän kansaa enempää, ja hänestä onkin tullut mielenosoitusten uusi symboli.

teellisuus kaikkosi suhteellisen nopeasti työläisten järjestäytymisestä. Tämä oli pääasiassa seurausta hallinnon voimakkaista tukahduttamistoimenpiteistä. Vahvempaa solidaarisuutta ja parempia rakenteita ei alun perinkään voitu muodostaa valtion työläisiin ja mielenosoitusliikkeeseen kohdistaman painostuksen vuoksi.

Vanha oppositio ja uusi oppositio

Määritellään aluksi ”vanha” oppositio. Termillä viitataan liberaaleihin ja oikeistoon nojaaviin ryhmiin Lukašenkan hallinnon oppositiossa. Tähän sisältyy rekisteröityjä puolueita, poliittisia järjestöjä ja yksittäisiä pitkän linjan poliitikkoja. Perinteisiä esimerkkejä vanhasta oppositiosta ovat Yhdistynyt kansalaispuolue OGP, Valko-Venäjän kansanrintama BNF, Valko-Venäjän kristillisdemokraatit ja Eurooppalainen Valko-Venäjä. Vanhojen, mutta edelleen aktiivisten, oppositiopoliitikkojen joukkoon voidaan laskea Mikalai Statkevits, Pavel Severinets, Vintsuk Vetsorka ja jopa Zjanon Paznjak. Vanha oppositio ei ole homogeeninen ryhmä, joten keskitymme yksittäisiin poliitikoihin ja järjestöihin.

Uudella oppositiolla tarkoitetaan poliittisia järjestöjä, ryhmiä ja poliitikkoja, jotka ovat nousseet julkisuuteen muutaman viime vuoden aikana. Näihin kuuluu myös henkilöitä, jotka eivät olleet aktiivisia oppositiossa ennen viimeisimpiä vaaleja. Kirkkaimmat esimerkit tällaisista poliitikoista ovat pariskunta Tsihanouski ja Tsihanouskaja sekä Babaryka. Uuden opposition poliitikot ja järjestöt eroavat toisistaan sekä poliittisten näkemysten että diktatuurin vastaisten käytäntöjen osalta.

Hallintonsa ensimmäisinä vuosina Lukašenka pärjäsi järjestäytyneen opposition kanssa lähinnä repressiolla. Vuosien 2010 ja 2020 välillä suurin osa liberaaleista ja nationalistisista puolueista taipui. Nuorisjärjestöt lopettivat toimintansa. Vuodesta 2015 asti Lukašenka on tehnyt tiivistä yhteistyötä Euroopan unionin kanssa lukuisissa taloudellisissa ja poliittisissa hankkeissa, mutta siitä

huolimatta liberaalit poliittiset voimat eivät ole palanneet maahan. Vuoteen 2020 asti Euroopan unioni ja Yhdysvallat ovat tyytyneet katsomaan sormien välistä siviiliväestöön kohdistuvaa repressiota. ”Parasiittilain” vastaisen liikkeen kohtaamat sortotoimenpiteet vuonna 2017 herättivät EU:n klassiset ihmisoikeusrikkomushuolet, mutta länsipoliitikot eivät aloittaneet mitään toimia. Parasiittilaki määräsi ylimääräisen veron yli kuuden kuukauden työttömyydestä ja pakotti maksukyvyttömät pakkotyöhön.

Vain muutama vanha oppositiopoliitikko on jatkanut järjestelmällistä painostamista tällaisessa poliittisessa ilmapiirissä. Tarkoitamme ensisijaisesti Statkevitsiä ja Severinetsiä, jotka aloittivat kampanjan parasiittilakia vastaan 2017. Molempien poliittisia näkemyksiä on käsitelty laajasti. Nämä poliitikot pois lukien suurin osa opposition vakiintuneista johtajista on työnnetty taka-alalle. Ukrainan Maidan-mielenosoitusten jälkeen 2015 osa oppositiojohtajista päätti, että Lukašenka ja itsenäisyyden rippeet ovat kahdesta pahasta pienempi: kapinointiin liittyy vaara Putinista ja venäläismiehityksestä. Poznjakin vetoamus olla osallistumatta elokuun yhdeksännen mielenosoituksiin on esimerkki tästä: toisille itsenäisyyden säilyttäminen on painavampi syy kuin diktaattorin syrjäyttäminen.

Muutamia poliitikkoja lukuun ottamatta vanha oppositio ei herätä kansassa tunteita. He ovat taistelleet Lukašenkaa vastaan vuosia, mutta suurin osa ei ole juuri koskaan valmis ottamaan riskejä. Liberaalin ja nationalistisen opposition kytkökset erinäisiin läntisiin järjestöihin herättävät Valko-Venäjän yhteiskunnassa negatiivisen reaktion. Lännen rahoitus on pitkään ylläpitänyt uskomusta, että oppositio todellisuudessa hyötyy Lukašenkasta ja tasapainoilee diktatuurin reunalla.

Vanhastakin oppositiosta löytyy silti toimijoita, jotka todella vastustavat diktaturia. Statkevitsin kaltaiset poliitikot ovat tästä selkeä esimerkki. Olisi kuitenkin typerää kiistää monien liberaalien oppositio toimijoiden mukava asema nykyisessä diktatuurissa. Totuus on jossain tällä välillä kuten yleensä. Volha Karatš